

Vilniaus universiteto
Komunikacijos fakulteto
Informacijos ir komunikacijos katedra

Lina Železauskaitė

Tarptautinės komunikacijos magistro nuotolinių studijų programos studentė

***RADIKALIŲ POLITINIŲ PARTIJŲ LYDERIAI IR JŲ ĮVAIZDIS: LIETUVOS IR PALESTINOS
ATVEJAI***

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas Egidijus Vareikis

Vilnius, 2008

Pildo bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autorius

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo pavadinimas anglų kalba)

Patvirtinu, kad bakalauro/ magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas baigiamasis bakalauro/ magistro darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas kitose aukštosiose mokyklose.

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Sutinku, kad bakalauro/ magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo autoriaus parašas)

Pildo bakalauro/ magistro baigiamojo darbo vadovas

Bakalauro/ magistro baigiamąjį darbą ginti _____
(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

(data)

(bakalauro/ magistro baigiamojo darbo vadovo parašas)

Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja

Bakalauro/ magistro baigiamasis darbas įregistruotas

(instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)

(data)

(instituto/ katedros reikalų tvarkytojos parašas)

Pildo instituto/ katedros, kuriojančios studijų programą, vadovas

Recenzentu skiriu _____
(recenzento vardas, pavardė)

(data)

(instituto/ katedros vadovo parašas)

Pildo recenzentas

Darbą recenzuoti gavau.

(data)

(recenzeno parašas)

Lina Železauskaitė

Že32 Radikalių politinių partijų lyderiai ir jų įvaizdis: Lietuvos ir Palestinos atvejai: magistro darbas;
mokslinis vadovas Egidijus Vareikis; Vilniaus universitetas.

Komunikacijos fakultetas. Informacijos ir komunikacijos katedra. – Vilnius, 2008. – 67, [10] lap.:

Pav. - Mašinr. – Santr. angl. – Bibliogr.: p. 55–57 (46 pavad.).

UDK 659.4+32(474.5+569.4)

Raktiniai žodžiai: *Arafatas, Yasinas, Paksas, politinis kūnas, įvaizdis, Hamas, Fatah, Izraelis, Palestina, Lietuva.*

TURINYS

Įvadas.....	7
1. Viešųjų ryšių prasmė politikoje	9
1.1. Nuo jogurto iki politiko: arčiau žmonių.....	9
1.2. Viešųjų ryšių politikoje problema.....	10
1.3. Politinio kūno įprasminimas fotografijoje.....	11
1.3.1. Kintantis pastovumas.....	11
1.3.2. Objekto ir fotokameros konfliktas.....	12
1.4. Apie save iš šalies – lingvistinė plotmė.....	13
1.4.1. Tęstinė ir kontroliuojama funkcija.....	13
1.4.2. Lyginamųjų tekstų problema.....	14
2. Vienišas kovotojas arba partija – antrame plane.....	16
2.1. Į mases orientuota biografija.....	16
2.2. Mitologizuotas politinis kūnas.....	17
2.2.1. Likimo vieta legendoje.....	17
2.2.2. Kovos su blogiu strategija.....	18
2.3. Nelingvistiniai akcentai R. Pakso legendoje.....	19
2.4. Į tikslą orientuotos detalės lingvistinėje ir nelingvistinėje plotmėse.....	19
3. Kūno kalėjimas – ne kliūtis veržliai sielai: A. Yasinai.....	21
3.1. Šiek tiek mistikos, šiek tiek realybės – biografija.....	21
3.1.1. <i>Musulmonų brolijos</i> įtakoje.....	21
3.1.2. Nuo labdaros iki neapykantos sionizmui.....	24
3.2. Apie A. Yasiną – kitų ir savomis lūpomis.....	25
3.2.1. Mylimas savų, nekenčiamas priešų.....	25
3.2.2. „Geležinio liežuvio“ politika arba A. Yasino lingvistiniai akcentai.....	26
3.2.3. A. Yasino charizma.....	29
3.3. Nelingvistiniai A. Yasino įvaizdžio aspektai.....	30
3.3.1. Politinio kūno ypatumai Artimuosiuose Rytuose.....	31
3.3.2. Prieštaringi diskursai vieningam įvaizdžiui.....	32
3.3.3. Vienas, bet ne vienišas.....	34
3.3.4. Negalia taip pat gali būti sėkmės raktas.....	35

4. Sėkmingos įvaizdžio metamorfozės – Y. Arafato derybų kelias.....	37
4.1. Tvirtas Y. Arafato pasirinkimas – politinio įvaizdžio pagrindas.....	37
4.1.1. Paprasto žmogaus paprastas gimimas.....	37
4.1.2. Chaosas krizės metu.....	38
4.2. Konfliktai – įvaizdžiui gerinti.....	38
4.2.1. Vienijantis nacionalizmas.....	40
4.2.2. Nuo vandens saugyklų iki Karameho.....	41
4.3. Ginkluota diplomatija.....	42
4.3.1. „Prekės ženklas“ savybių keitimas - antrasis gyvavimo etapas.....	42
4.3.2. Derybininko įvaizdžiui atsisakoma žmogiškojo faktoriaus.....	44
4.3.3. Tinkamu laiku ir tinkamoje vietoje.....	45
4.3.4. Nepateisinęs lūkesčių derybininko įvaizdis.....	46
4.4. Politinis Y. Arafato kūnas sugautoje akimirkoje.....	48
4.4.1. Pirmieji žingsniai viešumo link.....	48
4.4.2. Paveikslas, tapęs lyderio „brand‘u“.....	50
4.4.2.1. Duoklė tautiškumui.....	50
4.4.2.2. Drabužis, tinkamas visiems atvejams.....	50
4.4.3. Politinio kūno poza arba pasirengęs rinkimams.....	51
4.5. Švelni konkurencija: menas laviruoti.....	52
Išvados.....	56
The leaders and their images of the radical political parties: the case of Lithuania and Palestine (Summary).....	57
Bibliografinių nuorodų sąrašas.....	58
Priedai.....	61
1 priedas R. Pakso nuotraukos.....	61
2 priedas A. Yasino nuotraukos.....	63
3 priedas Y. Arafato nuotraukos.....	67

IVADAS

Lietuvos, kaip ir visos Rytų Europos demokratija palyginti jauna. Kai kurios Artimųjų Rytų šalys taip pat žengia, galima sakyti, pirmuosius demokratijos žingsnelius. Kaip tik ši situacija suartina iš pirmo žvilgsnio labai skirtingas kultūras ir kaip tik ši situacija ir bus atskaitos taškas darbe – autorė leidžia sau lyginti konkrečių valstybių – Palestinos ir Lietuvos radikalių politinių partijų lyderių įvaizdžius, bandydama atrasti bendrybes ir skirtumus, regis, visiškai skirtingose plotmėse.

Prizmė, pro kurią bus bandoma pažvelgti į radikalių politinių partijų lyderių kuriamus įvaizdžius, nutolusi nuo politologams įprastų tyrinėjimų konteksto. Radikalių politinių partijų lyderių įvaizdžiai bus tyrinėjami pasitelkus rinkodaros (konkrečiai – reklamos ir viešųjų ryšių, kaip savęs pateikimo) ir semiotikos atskaitos taškus.

Rinkodara apima tokias plačias sritis, kaip marketingas, reklama, viešieji ryšiai ir kt. Plačiai rinkodaros analizei reikia statistinių duomenų, apklausų, ekonominių rodiklių. Visų šių dalykų darbe atsisakyta, nes įreiminti partijų įvaizdžius skaičiais nėra autorės tikslas.

Nagrinėjant konkrečių politinių partijų lyderių įvaizdžius naudota tik reklaminė, o dar tiksliau – viešųjų ryšių medžiaga, kuri įdėta į semiotinę plotmę. Tokių būdu tikimasi atskleisti lietuviškojo ir palestinietiškojo politikų įvaizdžio bendrybes ir skirtumus.

Darbo autorė daro prielaidą, kad pasirinktų organizacijų (vėliau išsirutuliojusių į partijas) „varomieji arkliukai“ yra labai konkrečios asmenybės, kurios didžiąja dalimi ir formuoja partijų, kaip tokių, įvaizdžius.

Taigi, darbe partijų kuriami įvaizdžiai bus atskleidžiami per tris asmenybes – Rolando Pakso, Yassero Arafato ir šeicho Ahmedo Yasino. Pirmasis atstovauja partiją *Tvarka ir teisingumas*, antrasis – *Fatah* (arba *Palestinos Išsivadavimo Organizacija*), trečiasis – teroristine grupele įvardijamą *Hamas* (arba *Islamo Pasipriešinimo Judėjias*).

Pasirinktos partijos ir juos atstovaujantys lyderiai – išskirtinės, gana prieštaringos asmenybės, veikiančios ne tik skirtingose geografinėse, bet ir laiko plotmėse, tačiau turinčios tam tikrų bendrybių. Visi jie reprezentuoja savas partijas, savas idėjas, visi jie turi pasekėjų minias. Be to, visi jie taiko (ar taikė) į aukščiausius valdžios postus. Tam tikra prasme visiems pavyko.

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad tokius nutolusius tiek idėjomis, tiek geografija, tiek laiku subjektus/objektus (kalbama apie juos tiek kaip apie asmenybes, tiek kaip apie partijas – idėjas reprezentuojančius įvaizdžius) nagrinėti mažų mažiausia sudėtinga, o gal net nėra prasmės. Tačiau šio darbo autorė sąmoningai pasirinko šiuos segmentus ir savo darbe remsis panašią strategiją

praktikuojančiu prancūzų semiotiku Ericu Landowski, kuris, analizuodamas tarsi atsitiktinai pasirinktas ir iš pirmo žvilgsnio nesusijusias reklamas, prieina gana įdomių išvadų. Juo labiau, kad vėliau tų reklamų analizes pritaiko kalbėdamas apie politikų kuriamus įvaizdžius (Landowski, 2007).

Rašydama šį darbą autorė susidūrė su keliomis problemomis: pasirinkta Palestinos partijų ir konkrečiai jų lyderių tema Lietuvoje rašyta praktiškai spaudoje ir labai fragmentiškai, nebuvo galimybių gauti tiesioginės rinkiminės kampanijos medžiagų. Be to, istoriografiniu metodu rašomam darbui gautą informaciją riboja ir kalbos barjeras (autorės arabų kalbos žinios nėra pakankamai geros). Nemažai informacijos surinkta iš netiesioginių ir neobjektyvių šaltinių – Kuveito ambasados Jungtiniuose Arabų Emyratuose diplomatų. Vakarų žiniasklaidoje pasirodę pranešimai taip pat turi būti traktuojami atsargiai, nes jiems be abejonės taikyti tam tikri filtrai. Kita vertus, nagrinėjamas R. Pakso atvejis buvo sąmoningai apribotas prezidento rinkimų (2003 metai) laikotarpiu, kada greta su reklaminėmis brošiūromis pasirodė jo knyga – biografija. Šia medžiaga ir remtasi darbe.

Visgi, autorė tiki, kad surinkta informacija leidžia siekti šio darbo tikslo: išanalizuoti konkrečių radikalių Palestinos ir Lietuvos partijų – *Fatah*, *Hamas* bei *Tvarka ir teisingumas* - lyderių įvaizdžius, atskleisti jų bendrybes, skirtumus ir kuriamų įvaizdžių procesų tendencijas. Siekiant šio tikslo, darbui kelti tokie uždaviniai:

- Apžvelgti reklamos - viešųjų ryšių dalį (orientuotą į masinį vartotoją) įtaką politinių partijų įvaizdžio kūrimui rinkiminių kampanijų metu (jos čia traktuojamos ne tik kaip paskutinis, lemiamas pusmetis iki rinkimų, bet gerokai platesnės erdvės laiko diskurse);
- Išnagrinėti R. Pakso formuojamo įvaizdžio procesą ir detales;
- Išanalizuoti Y. Arafato kurtą įvaizdį palestiniečių visuomenėje;
- Apžvelgti A. Yasino formuoto įvaizdžio priemones;
- Palyginti šių trijų lyderių formuoto įvaizdžio metodus, atrasti bendrybes ir skirtumus.

Autorė kelia hipotezę, kad, nepaisant milžiniškų kultūrinių ir kognityvinių skirtumų, jaunų, o Palestinos atveju – tik besiformuojančios - demokratijų radikaliųjų lyderių politinės kalbos (čia turima galvoje tiek verbalinė, tiek neverbalinė kalba) turi nemažai bendrų tendencijų.

Šį darbą inspiravo dvi asmenybės – Kuveito Jungtiniuose Arabų Emyratuose ambasados diplomatas Abdulrahmanas Saleh al Radi ir darbo vadovas Egidijus Vareikis. Autorė dėkoja jiems už pastabas, suteiktą medžiagą ir svarbiausia - už tai, kad neleido pasiklysti informacijos džunglėse ir padaršino renkantis gan prieštarinę temą.

1. VIEŠŪJŲ RYŠIŲ PRASMĖ POLITIKOJE

1.1. Nuo jogurto iki politiko: arčiau žmonių

Regis, Lietuva dar tik įžengė į demokratijos ir reklamos jaunuolio amžių, tačiau per pastaruosius keliolika metų tiek politinių partijų, tiek reklamos/viešųjų ryšių agentūrų atsirado tarsi grybų po lietaus. Gali kilti natūralus klausimas – kuo susijusios politinė partija, siekianti (bent jau oficialiai deklaruojamomis programomis) socialinių, ekonominių, politinių tikslų ir reklamos/viešųjų ryšių agentūra, orientuota į pelną? Atsakymas paprastas ir net ne vienas.

Pirma, ir viena, ir kita orientuota į mases. Abiems šiems objektams reikalinga kuo didesnė pastovi, ištikima auditorija, pasiduodanti jų įtaigai, valiai. Antra, tiek Lietuvoje, šiame darbe atstovaujančioje Rytų ir Vidurio Europos valstybės, tiek Vakarų Europoje politika jau neįsivaizduojama be savų viešųjų ryšių technologijų.

Rinkėjo ir politiko santykiai – nuolat kintantis procesas. Jeigu dar ne taip seniai rinkėjas traktuotas kaip savarankiškas, gebantis apsispręsti individas, tai dabar politikas į jį žiūri tarsi tėvas, kuris turi paimti už rankos ir nuvesti reikiama linkme. Nenuostabu, kad pakito ir politiko pateikimo visuomenei būdai bei įvaizdžiai. Staiga nuo kiek atitolusio, kiek mitologizuoto ar šiek tiek sudievinoto (gan drąsus žodis, tinkantis viduramžių ar senesnių amžių valdovams) vadovo jis tampa savu, iš minios teišsiskiriančiu energija ar charizma lyderiu. Ir būtent šioje akimirkoje didįjį žaidimą pradeda viešieji ryšiai – jau nebeįdomu, su kokiomis programomis viena ar kita partija eina į rinkimus. Dabar svarbiausia – partijos veidas – lyderis. Juk ne atsitiktinai kaimynai klausia vienas kito – už ką balsuosi? O atsakyme paprastai išgirstamas ne partijos pavadinimas, o konkreti pavardė.

Politinės partijos lyderis staiga tampa reklaminiu veidu, nuo kvepalus ar kosmetikos gaminius siūlančių kompanijų reklamuojamų veidų besiskiriantis tik stipriai surėmintu seksualumu. Tačiau net ir jis neištrinamas. Taigi, didžiausias politinių partijų uždavinys – pateikti save visuomenei per konkretų veidą ir kaip galima platesniu mastu. Visai kaip produktą – blakstienų tušą ar jogurtą. Ir kuo jis bus patrauklesnis, įtaigesnis, tuo didesnė tikimybė, kad vartotojas pasirinks būtent jį.

Tokia Vakarų Europos patirtis. Tokia Lietuvos patirtis. Žinoma, skirtumų čia yra ir nemažai, tačiau apie juos nebus kalbama konkrečiais atvejais. Kiek ši patirtis pasireiškia Palestinos politinėje erdvėje, bus aptariama nagrinėjant konkrečių lyderių įvaizdžius.

1.2. Viešųjų ryšių politikoje problema

Kalbant apie reklamos/viešųjų ryšių įtaką politinėje erdvėje, iškyla opi rinkėjų kritinių gebėjimų problema. Kiek jie pajėgūs pasitelkti analitinius instrumentus, padedančius suvokti jų apsisprendimo laisvės suvaržymus, išsklaidančius tos pačios pasirinkimo laisvės iliuziją (kuri įgauna vis didesnę pagreitį) – atsakyti ne taip jau ir sudėtinga, ypač turint galvoje kruopščiai auginamą vartotojišką visuomenę, tačiau šiame darbe ilgai ties šia tema nebus sustota, nes ji nėra darbo tikslas.

Tiek reklaminis, tiek politinis diskursas yra manipuliacinio pobūdžio. Ir vienu, ir kitu atveju skatinama veikti. Šiuo atveju pirkimą ir balso atidavimą už konkretų asmenį galima sutapatinti. Peržvelgus paskutinius rinkimus Lietuvoje, galima teigti, kad politikai nustojo žavėti mases savo programomis. Darbo autorė kaip tik dirbo su vienos partijos rinkiminės kampanijos žmonėmis, todėl gali teigti, kad ateinančių rinkimų metu šios tendencijos tik stiprės – paradoksalu, tačiau kai kurie partijų nariai nėra net skaitę savo atstovaujамų organizacijų programų! Šia prasme galima teigti, kad grėsmingai nyksta skiriamoji idėjinė riba tarp kairiųjų ir dešiniųjų – regis, visi jie gina panašias vertybes. Visi jie pasisako už šeimą, socialinę apsaugą, geresnį rytojų.

Būtent šioje situacijoje ir laimi tas, kuris sugeba patraukliau, dažniau (netgi grėsmingai) pasirodyti rinkėjams. Belieka vienintelis klausimas – saviraiškos. O jis vėlgi, gan paprastas. Jeigu seniau egzistavo savotiška hierarchija, kai politikas buvo kažkur aukščiau virš kasdienybės, kažkas, prie ko prieiti reikėjo pastangų, tai dabar ta distancija išnyko. Politikai iš kailio neriasi dėl tiesioginės komunikacijos. Visi stengiasi su, regis, konkrečiu rinkėju užmegzti betarpišką komunikaciją – kad jį galėtų paliesti, užuosti, netgi įsileisti į savo namus.

Reikėtų prisiminti R. Pakso ryžtą rinkiminės kampanijos metu – aplankyti kiekvieną žmogų, paspausti jam ranką ir pažiūrėti į akis. Toks nusiteikimas ne tik aktyvus, jis net ir grėsmingas, tačiau apeliuojantis į lietuviškąsias vertybes – jis ne tik pasiryžęs aplankyti kiekvieną intymioje erdvėje (nuoroda į privačią erdvę – namus), šiltai bendrauti kaip lygus su lygiu (paspausti ranką), bet ir pažiūrėti į akis. Pastarasis užmojis ypatingai ambicingas, kuriam gali ryžtis tik labai stipri, neturinti ko slėpti, aukštos moralės, besąlygiškai sąžininga asmenybė. Tačiau apie lingvistines šios personalijos ypatybes bus kalbama kiek vėliau.

1.3. Politinio kūno įprasminimas fotografijoje

1.3.1. Kintantis pastovumas

Lietuvoje (kaip anksčiau minėta, tai nėra išskirtinis mūsų bruožas) daugiau dėmesio skiriama ne tam, kas pasakoma, o tam, kaip pasakoma. Ir nebūtinai lingvistinėje plotmėje. Šiuo atveju mus labiau domina plastinė sritis, kūno kalba.

Reklamoje kūnui suteikiama išskirtinė galimybė pasakyti nieko nesakant. Turima galvoje šviesos ir akimirkos sąstingio žaismas. Reklaminis vaizdas išsiskiria tuo, kad yra gerokai realesnis už tikrovę, tai tarsi siekiamybė, geismų objektas, kuris gali būti realizuotas įsigyjant vieną ar kitą daiktą, paslaugą. Jis yra kūno simuliakras, skatinantis veikti, kad būtų pasiekta tam tikra pilnatvė. Reklamoje pateiktas sustingdytas kūnas perduoda informaciją, fiksuojančią vieną iš objekto būsenų. E. Landowskio teigimu, objektas ar subjektas (priklausomai nuo to, kuriuo diskursu į jį bus žiūrima) nėra statiškas net užfiksuotoje akimirkoje – jis nuolat kinta net ir reklamoje. Tačiau vartotojas suvokia, kad tai to paties objekto skirtingos pusės. Būtent pokyčiai ir masina vartotoją, atkreipia jo dėmesį. Vientisai statiški vaizdai ilgai nustumti jaudinti¹.

Nepaisant to, kintančiose linijose tas pats objektas turi būti atpažįstamas. Būtent tai jį daro labiau realiu, nei jis yra iš tikrųjų. O tai, kas atpažįstama, turi atspindėti atm tikras vertybes, aktualijas, ne šiaip sau rodytis iš idėjos, bet kurti prasmes, kurioms būtų masiškai pritarta. Reklaminės fotografijos (ir nebūtinai reklaminės) konstruoja asmenybę, keičia kaukes arba – optimaliu atveju – nuosekliai papildo vieną pasirinktą kaukę. Politikams šiuo atveju tai ypač aktualu, nes į politinę areną išėjusiajam ypatingai svarbu atitikti tikslinei grupei kuriamą tipažą. Tipažą, kuris nėra statiškas, bet kintantis (tuo ir įdomus) ir tuo pat metu sugebantis išlaikyti tam tikrą statišką momentą (sudaro patikimo ir pastovaus įspūdį). Ne veltui šiuolaikiniai viešųjų ryšių specialistai, besirengiantys politiko spaudos konferencijai, ypatinga dėmesį kreipia į žiniasklaidai skirtas vietas. Jie stengiasi išvengti situacijų, kuriose fotografai galėtų užfiksuoti objektą „su įkalčiais“².

¹ Landowski E., Kūno scenografijos reklamoje. Baltos lankos, 2007, p. 231.

² Šis labai taiklus posakis semiotikų naudojamas nusakyti pagautą būseną, kuri iškrenta iš kuriamojo įvaizdžio konteksto. Pavyzdžiui, žiovajantis veidas oficialiame susitikime, kuriame objektas turėtų būti itin aktyvus.

1.3.2. Objekto ir fotokameros konfliktas

Ne atsitiktinai senesnių rinkiminių kampanijų metu naudotas taip vadinamas pasines politikų fotografijas negrįžtamai pakeitė šilti, arčiau žmonių, tačiau užstrigę veiksme ar bent jau besišypsantys jaukiame fone veidai. Taip vadinamos amerikietiškos šypsenos kas kartą vis tobulinamos, nes atidirbtas šablonas pamažu praranda dėmesį traukiančią jėgą, tampa banaliu šablonu. Ne atsitiktinai įvaizdžių kūrėjai kiekvienų rinkimų metu tuos pačius besišypsančius veidus stengiasi pateikti vis kitu rakursu – baltą foną papildo partijos vėliava, bendražygiai, vaikai, kartais net nieko nesakantys gamtos vaizdai. Tačiau fonas nėra jau toks svarbus ar problematiškas – kaskart kiekvienas reklamos kūrėjas ras vis kitokių galimybių retušuoti politinio kūno užnugarį. Kur kas svarbesnė problema – ne politini reklamai priskiriamos politinio kūno fotografijos, kurios, beje, viešumoje pasirodo gerokai dažniau ir aktualesniame kontekste. Jos nėra lengvai kontroliuojamos, tačiau jų poveikis dažnai gerokai stipresnis nei norėtusi.

Čia kalbama apie kylančią įvaizdžio kūrėjams ir politikams ramybės neduodančią problemą – fotografo ir objekto konfliktą. Natūralu, kad pastarasis stengiasi pagauti nebūdingą ar itin išraiškingą akimirką, kuri objektą parodytų nelauktu rakursu. Tokios fotografijos ne tik iškalbingos, bet ir traukiančios dėmesį. Ne veltui sakoma, ka geriau viena fotografija, nei tūkstančio žodžių tekstas.

Deja, fotografija ne visada būna palanki įvaizdžio formavimo procese – kiekvienas objektas visuomenei save nori pateikti estetizuotą (literatūroje galima rasti ir itin įdomiai specifikuotą terminą – kosmetizuotą)³ savojo visuomeninio aš variantą, tuo tarpu fotokamerai daug įdomiau netikėtumo aspektas. Ne atsitiktinai fotografai vienoje vietoje stengiasi užfiksuoti kiek įmanoma daugiau kadru – daugėjant jų skaičiui didėja ir tikimybė pagauti politinį kūną tokiaime sąstingyje, kuris derėtų su tekstu. Nebūtinai objektyviu. Nebūtinai subjektyviu. Tačiau atitinkančiu tam tikrą situaciją ir tendencijas. Ir nebūtinai palankias kuriamam politinio kūno įvaizdžiui. Tiesiog reikiamu metu reikiamoje vietoje. O viešųjų ryšių specialistų rūpestis – numatyti reikiamus momentus - ne visada realiai įgyvendinamas.

Negalima užmerkti akių ir faktui, kad, ypatingai Lietuvoje, save deklaruojanti kaip objektyvi ir nepriklausoma, žiniasklaida vis labiau linkusi atstovauti vieną kurią nors finansinę ar politinę jėgą. Šiaip ar taip, visuomenės informavimo priemonės – pelno siekiantys objektai, vis labiau priklausantys nuo reklamos užsakovų. Todėl neatsitiktinai vieno ar kito leidinio puslapiuose stengiamasi tam tikrus politikus parodyti ypatingai įdomiai užfiksuotuose kadruose. Tokioje situacijoje politiniam kūnui

³ Keršytė, Nijolė. Kūno raiška šiuolaikiniame socialiniame diskurse. Baltos lankos, 2007, p. 231.

belieka lavinti įgūdžius ir prisiminti viešųjų ryšių specialistų rengtus mokymus (be jokios abejonės aukščiausio lygio politikai tokius yra išklause).

1.4. Apie save iš šalies – lingvistinė plotmė

1.4.1. Tęstinė ir kontroliuojama funkcija

Kitas politiniame diskurse naudojamas viešųjų ryšių instrumentas – tekstas. Jis ne ką mažiau svarbus, nei politinis kūnas ir kontroliuojamas kur kas lengviau (čia nekalbama apie savarankiškus žiniasklaidos tekstus), nes negali būti įtakojamas objekto iš šalies. Tiesa, šiame darbe neaptariamas turinys įprasta reikšme. Darbe svarbu išanalizuoti, kaip, kokiam kontekste objektas pateikiamas (tiksliau, per viešuosius ryšius pateikia pats save). Tai jau reklaminių brošiūrų ir, kas itin svarbu, biografijų instrumentika. Vis dėlto, reikia pažymėti, kad ir šiuo atveju politinis kūnas (fotografija) – neatsiejama rašytinio teksto dalis, nes turi papildyti, o ne ardyti bendrą kuriamo personažo kontekstą.

Kalbant apie taip vadinamąją prezidentinę biografiją (tekstą), atsiribojama nuo politinių idėjų, programų ar valstybės valdymo formų teorijų ir pereinama prie turinio (kaip, koku būdu) bei formos. Semiotiniu požiūriu biografija laikoma lygiavertė „realiai“ biografijai ir nesiimama analizuoti, kiek ji atitinka tiesą. Šiuo atveju daug svarbiau tai, kaip suvokiama, kaip konstruojama pateikta „tikrovė“.

Būtent biografijos pagalba politikas parodomas tikslinei grupei kaip artimas, savas kūnas. Politinis kūnas tarsi padaromas realiu trijų matmenų lygyje – laikiniame, erdviame ir portretiniame. Pasitelkus šiuos lygmenis, konstruojamas kūnas, patrauklus ir aktualus konkrečiai socialinei, ekonominei ar kitai tikslinei grupei.

Ir čia neverta kalbėti apie komunikacijos profesionalų keliamas reklaminio ir nereklaminio teksto (nebūtinai popierinio – turima galvoje tiek „užšaldytas“, tiek „judantis“ vaizdas ar garsas) skaitymo ypatybes. Regis, savaime suprantama, kad užsakomasis straipsnis ir paprastas rašinys yra skaitomas kitaip. Kitoks ir reklamos ar „paprasto“ reportažo suvokimas bei pasitikėjimo lygis. Tačiau negalima ignoruoti tikrai nemažos visuomenės dalies, kuri šventai tiki, kad tokios laidos, kaip „Okna“ – nesurežisuotos. Ta pati dalis rinkimams išleistą biografiją skaitys ir suvoks kaip objektyvią tiesą, nors nemaža visuomenės dalis į ją žiūrės kritiškai. Tačiau juk į šią linkusių analizuoti rinkėjų dalį biografija nėra orientuota. Todėl negalima ignoruoti ar žvelgti atsainiai į tokias „populistine rašliavas“, nes būtent jos formuoja masių mastymą.

1.4.2. Lyginamųjų tekstų problema

Reikia pažymėti, kad lyginamųjų lyderių biografijos šiuo atveju skirsis pateikimo forma. R. Pakso istorija skaitoma savoje kultūrinėje plotmėje, ji labai aiški (pateikta atskiru leidiniu, aiškia intencija, skaitoma tos pačios kultūros atstovės), tuo tarpu Palestinos lyderių biografijos skaitytos per kultūrinę, geografinę distanciją ir visuomenės informavimo priemonių filtrus. Kalbama apie aiškaus leidinio (biografijos kaip tokios) trūkumą ir tarptautinių visuomenės informavimo priemonių, kitaip dar vadinamų multimedijos agentūrų atrūšiuotą auditorijai pateikti medžiagą (nežinome, kiek tokia biografija iniciuota pačių lyderių, kiek konstruota jų pageidavimais, kiek – objektų „iš šalies“, nes gauname tik galutinį tekstinį variantą žiniasklaidos priemonėse: biografijų negalėjome rasti savo pašto dėžutėse, kaip R. Pakso atveju).

R. Pakso atveju visiškai atsisakoma žiniasklaidoje pasirodžiusių tekstų – tiek užsakomųjų, tiek nepriklausomų žurnalistų rašytų aktualijų, nes šiame darbe nėra svarbu analizuoti beveik stichiškai formuojamo šio lyderio įvaizdžio, matomo ar norimo trečiųjų asmenų. Mums svarbu suvokti, kaip jis pats save nori matyti, kaip jis save pateikia. A. Yasino ir Y. Arafato atvejais atvirkščiai – remtasi trečiųjų asmenų teikta informacija. Ji, kaip jau minėta, traktuojama atsargiai dėl nevaldomos (žinoma, sąlyginai) jos sklaidos, todėl daugiau dėmesio skirta faktams, o ne jų pateikimo būdai.

Daugiausiai dėmesio skirta neverbalinei šių politinių kūnų kalbos analizei, nes fotografijos pateikia kur kas daugiau informacijos negu tekstai (ypatingai šiuo atveju), juo labiau, kad galima daryti prielaidą, jog nuotraukos labiau kontroliuotos visuomenės informavimo priemonių jūroje, nei verbalinė kalba – daugumoje žiūrėtų fotografijų galima matyti užfiksuotus lyderių kūnus kitose fotografijose – tokius, kokius jie save norėjo pateikti palestiniečių visuomenei, kuriuos prijaučiantys žmonės laikė aukštai iškeltus su viltimi, nusivylimu ar ašaromis akyse.

Apibendrinimas

Politika šiomis dienomis be viešųjų ryšių jau nebeįsivaizduojama. Ypatingai svarbia politinių veiksmų dalimi ji tampa rinkimų metu. Tačiau dėl informacijos pertekliaus be jos negalima išsiversti ir kasdieninėje veikloje, nes savarankiškai pramušti beprotiškus informacijos klodus eiliniam politikui būtų tiesiog neįmanoma tiek dėl laiko ir įgūdžių stokos, tiek ir dėl kontaktų trūkumo, tinkamo informacijos parengimo gebėjimų trūkumo bei kitų ne mažiau opių dalykų.

Rinkėjai paprastai neskaito partijų programų, jie tenkinasi žiniasklaidos priemonėse pasirodančia informacija ir dažniausiai balsuoja ne už konkrečią partiją, bet už konkrečią pavardę. Todėl

nenustabu, kad politikai šiomis dienomis be viešųjų ryšių specialistų neišsiverstų. O pastarieji konkretų politinį kūną sutapatina su bet kuriuo produktu ar paslauga ir taiko panašius pozicionavimo principus ir įrankius. Ne atsitiktinai tokie šių dienų specialistai, kaip E. Landowski, net ir mokliškai tyrinėdami vieno ar kito politiko įvaizdį, į pagalbą pasitelkia reklamines kvėpalų fotografijas.

2. VIENIŠAS KOVOTOJAS ARBA PARTIJA - ANTRAME PLANE

2.1. Į mases orientuota biografija

R. Pakso biografija pasirodė kaip atskiras leidinys ir buvo nemokamai dalijama Prezidento rinkiminės kampanijos metu. Dėmesio vertas jau pats biografijos pavadinimas – „Pagarba žmogui – mūsų laimėjimo garantas“⁴, pasirašyta paties R. Pakso. Įdomu tai, kad biografija pati savaime jau nurodo į vieną žmogų, tačiau pavadinime įforminama dauguma – mūsų, mes.

R. Pakso biografija griežtai suskirstyta į atskiras dalis ir padalinta laike: vaikystė, jaunystė, branda ir t.t. Griežta chronologija, tačiau labai aptakūs skyrių pavadinimai: „Likimo kelyje“, „Visi mes iš savo vaikystės“, „Tikiuosi, kad esu ten, kur ir turiu būti“ ir pan. Tokia chronologinė laikiška tvarka nurodo griežtą judėjimą nuo taško iki taško, tačiau viskas vyksta stichiškai – objektas visą laiką su kuo nors kovoja, priima likimo iššūkius. Apskritai, R. Pakso biografijoje ypatingą vietą užima mitologizuotos jėgos, likimas, tarsi jis eina paženklintu, jam iš aukščiau skirtu keliu, nors nuolat tenka grumtis su visur tykančiais priešais. Tačiau apie tai šiek tiek vėliau.

Pati biografijos kalba gana skurdi, gausi klišių: „Paksai gyveno ūkiškai...“, „Dievas skyrė man gerą vyrą...“⁵ ir pan. Nemažai citatų iš spaudos, televizijos ar R. Paksą pažystančių žmonių. Atrodo, taip ir turėtų būti – R. Paksas orientavosi į tikslinę grupę, t.y. potencialius rinkėjus, kurie nepriklauso nei elitui, nei intelektualams, taigi, kalba ir turėjo būti „ūkiška“, kad ją lengvai suprastų, priimtų. Negalima nuvertinti fakto, kad kalba atspindi socialinę priklausomybę, o kartu – ir tam tikras vienai grupei svarbias vertybes.

Tačiau visame biografijos tekste nerasime nė vieno oponento pasisakymo. Taigi, kita nuomonė cenzūruojama, vyrauja savotiškas autoritarizmas – į viešumą išleidžiami tik teigiami žodžiai: žmonos, draugų, bendražygių (lakūnų), tėvų. Apie politinę karjerą R. Paksas pasisako pats arba „balsas už kadro“.

Įdomu tai, kad net ši kalbėjimo maniera atitinka nuosekliai kuriamo vienišiaus įvaizdį. Kaip teigia lyginamąjį Prancūzijos prezidento ir R. Pakso biografijų straipsnį parašiusi Nijolė Keršytė, visi biografijoje kalbantys žmonės vartoja tą patį stilių. Iš esmės tai – „vienas ir tas pats kalbėtojas“ (Keršytė, 2007).

⁴ Biografija, atsiradusi pašto dėžutėse, parašyta įprasto brošiūros stiliumi, todėl autorė negali pateikti bibliografinių duomenų.

⁵ Ta pati reklaminė biografija.

2.2. Mitologizuotas politinis kūnas

2.2.1. Likimo vieta legendoje

R. Pakso kūnas biografijoje mistifikuojamas – čia ne tik gausu likimo vingių (jis visur atsiduria tarsi netyčia, tarsi vedamas kieno nors iš aukščiau), motinos lūpomis mistifikuojamas netgi jo gimimas: „Elena Paksienė prisimena, kad tą dieną, kai gimė Rolandas, nelauktai kilo baisi audra. Dangu perskrodė žaibas, nugriaudėjo griaustinis ir pratrūko liūtis. Netrukus vasaros audra nurimo, tačiau jai dingtelėjo, ar tas stichijos šėlsmas nebuvo audringą sūnaus gyvenimą pranašaujantis ženklas“⁶.

Turint galvoje, kad visa biografija pasakojama trečiojo asmens, galima teigti, kad kuriama legenda, o tai jau viešųjų ryšių sritis. Kad naujas, į rinką įvedamas produktas taptų siektinu (ar tam tikra prasme prestižiniu), jį privalo lydėti istorija, tradicijos – legenda. Mistifikuotas R. Pakso gimimas – legendos pradžia. Tiesa, kaip įprasta istorijoms, pasakojamoje biografijoje nėra išorinio herojaus aprašymo, tačiau jį atstoja iškeliamos vidinės savybės – veržlumas, energija. Netgi atvirksčiai, užsimenama, kad R. Paksas – niekuo iš kitų išoriškai neišsiskyręs jaunuolis⁷. Viso pasakojimo metu pabrėžiama išorės ir vidaus priešprieša – iš išorės ramus, viduje kunkuliuojantis energija ir pan. Tarsi norima įteigti, kad jis kitoks, nei atrodo, kad jo prigimtis kitokia.

Įdomus faktas, kad neakcentuojama R. Pakso gimtinė. Kaip pažymi N. Keršytė, tai nebūdinga žemaičiams⁸. Šis politinis kūnas tarsi atėjęs iš niekur, neįtakotas jokių politinių idealų (tiek asmenybių, tiek politinių ar filosofinių mokyklų prasme), bet taip dar kartą pabrėžiama likimo linija. R. Paksas politikoje atsiranda (kontekstas įgalina suvokti) beveik atsitiktinai, ne sava valia. Nepaisant likimo fakto, šis politinis kūnas išskirtinai rodomas, kaip nuolatinis lyderis, visai nesvarbu, kurioje plotmėje veikia – kaip lakūnas, sportininkas, verslininkas ar politikas.

Nepaisant „jėgų iš aukščiau“ nulemtu neeilinio politinio kūno kelio, jam nuolat trukdo piktosios jėgos. Beje, sekant politinį R. Pakso kelią, ilgainiui (vienu ar kitu periodu) priešų ar blogiečių etiketes gavo beveik visi aplink jį buvusieji – pradedant partijomis, baigiant kone konkrečiomis asmenybėmis. Tekste nepabijoma (tiesa, netiesiogiai) į gėdingai išdavusiųjų sąrašą įtraukti netgi prezidentą V. Adamkų.

Vėlgi, toks aplinkos pozicionavimas atlieka ne vieną svarbų vaidmenį. Aprašomuoju atveju svarbi jo įvaizdžio kūrimo strategija: nuolatinė varginanti kova su blogio jėgomis tarsi pabrėžia R.

⁶ Iš R. Pakso rinkimams skirtos biografijos – brošiūros (2 psl.).

⁷ Ten pat (3 psl.).

⁸ Keršytė, Nijolė. Kūno raiška šiuolaikiniame socialiniame diskurse. Baltos lankos, 2007, p. 231.

Pakso išskirtinumą, antžmogišką energiją ir dangaus palaikymą (kas gi atsilaikytų prieš tokį intensyvų, nuolatinį, kartais net konkretaus pavidalo neturinčio priešų puolimą? Tik Likimo ir išskirtinės politiko energijos, užsispyrimo, bei kitų asmenybės bruožų dėka jis vis dar tvirtai stovi ant kojų ir yra ten, kur ir turėtų būti – Prezidento krėslė. Na... Dar nėra, bet neabejotinai bus – iš konteksto peršasi vienintelė mintis).

2.2.2. Kovos su blogiu strategija

Priešų veikimo laukas biografijoje ypač pabrėžiamas (juo labiau, turint galvoje bendrą istorijos pasakojimo pobūdį – jis nėra itin detalizuojantis, tačiau to negalima pasakyti apie konfrontacines situacijas). Konfliktų metu pasakojimas iš trečiojo asmens lūpų perduodamas pačiam R. Paksui. Deja, įvykių liudininkams balso teisė nesuteikta. Taip visa biografija įgauna savotišką autoritarinį režimą – vienas, teisingas balsas. Iš esmės toks pasakojimo būdas atspindi paties politinio kūno asmenybę – keistas, tačiau aplinkinius žavintis vienišas lyderis, įpratęs tvarkytis savarankiškai, nepripažįstantis jokių autoritetų. Kitaip tariant, tvirto kumščio politikos atstovas. Kita vertus, juk ir pasakas sekantis senolis paprastai būna tas autoritetas, kuriam nereikia liudininkų savo teisumui užtikrinti...

Įvaizdžiui sustiprinti pateikiami detalūs pasakojimai iš jo susitikimo su prezidentu V. Adamkumi – R. Paksas rodomas kaip visiška pastarojo priešingybė. Per šį politinį kūną lietuviškoji politikos arena piešiama kaip nuolatinis kovų laukas, kuriame negalima niekuo pasitikėti. O R. Paksas prie tokio gyvenimo įpratęs, jam tokia situacija – tarsi žuvims vanduo.

Kandidatas į prezidentus biografijoje pataikauja liaudžiai, o to juk ir siekiama bet kuria reklama ar viešaisiais ryšiais – įtikti, patikti masėms. Politika formuojama kaip blogis savaime, kur tik vienišas kovotojas atstovauja gėriui, sąžiningai siekia tvarkos, o jam trukdo išsakiniję biurokratai ir korumpuoti politikai. Žmogui „iš liaudies“ (o kaip tik tokiu R. Paksas pristatomas) tokioje terpėje išsilaikyti beveik neįmanoma. Masėms peršama mintis, kad rūpesčių prispaustam kraštui reikalinga kieta ranka, vienintelė, galinti įvesti tvarką. Kaip jau minėta anksčiau, neslepama, kad R. Pakso kietos rankos politikos polinkis – itin stiprus. Reikia pažymėti, kad pasirinkta strategija – itin taikli. Kaip parodė vėlesni įvykiai, jo kieto kumščio vadovavimo stilius pasiteisino – R. Paksas buvo išrinktas Prezidentu. Taigi, galima teigti, kad jo viešųjų ryšių specialistai rimtai atliko namų darbus – ištyrė visuomenės lūkesčius. Kaip pasirodė, miniai reikėjo stipraus, kiek autoritarinio lyderio. Ji patikėjo, kad tik toks žmogus gali įvesti tvarką ir išgelbėti pavargusią nuo neteisybės ir nepateisintų lūkesčių liaudį.

2.3. Nelingvistiniai akcentai R. Pakso legendoje

Tokius bruožus galima be vargo atsekti netgi politinio kūno fotografijose – tuo metu būtų sudėtinga atrasti jį Lietuvos trispalvės fone. Fotografijose jis – visada vienišas, atstovaujantis save, išskirtas stambiu planu. Netgi jo partijos nariai fotografijose nevaizduoti kaip lygiaverčiai partneriai (žr. 1 priedą, 1 fotografiją). Jie besišypsantys, tačiau nutolę, praradę bet kokius išskirtinių asmenybių bruožus. Jie tapę minia, fonu lyderiui.

R. Pakso fotografijų seka atkartoja jo kuriamą legendą – dažnai jis vaizduojamas lakūno poza (nepamirštama ir atitinkama atributika), lyderio pozicijose net ir grupinėse sportininkų nuotraukose (žr. 1 priedą, 2 fotografiją). Politiniai bendražygiai fiksuojami taip pat kažkur antrame ar net trečiame plane, visur išryškinama politinio kūno figūra, iškelta į priekį, kiek atitrūkusi nuo likusiųjų. Taip vėl pabrėžiamas vienišiaus lyderio įvaizdis.

Reikėtų skirti deramą dėmesį ir politinio kūno fiksuotoms veido išraiškoms. Įprasta, kad iš plakatų į mus žvelgia „politiškai korektiški“ besišypsantys veidai. R. Paksas laužo šį įvaizdį – jo mimika susirūpinusi, rimta, kartais pavargusi (žr. 1 priedą, 3 fotografiją). Ir dažnai – dangaus fone (ar tai tik ne nuorodos – jo lakūno praeitį?). Turbūt galima kalbėti apie lietuvių „tautosaką“, sakančią, kad niekas tautiečių taip neerzina, kaip besišypsantys laimingi veidai... Kalbant rimtai, galima numanyti aliuzijas į autoritarizmą – visur vienas, visur rimtas, atstovaujantis kietą ranką. Čia, žinoma, neaptariamos antrojo etapo fotografijos, kur R. Paksas jau leidžia sau šypsotis. Galima tik numanyti, kad toks mimikos pokytis – neatsitiktinis, greičiau jo viešųjų ryšių specialistų sprendimas, atitinkantis konkrečias situacijas ir realijas.

2.4. Į tikslą orientuotos detalės lingvistinėje ir nelingvistinėje plotmėse

R. Pakso biografijoje akcentuotos detalės, sustiprinančios bendrą įvaizdį. Viena iš jų – lėktuvas. Jis atlieka energijos, intensyvios veiklos katalizatoriaus vaidmenį. Jam nebūdinga laikytis vieno užsibrėžto tikslo, jis gali laisvai migruoti nuo taško iki taško, braižyti figūras, keisti kryptį, žavėti žiūrovus. Pasitelkęs detalę – lėktuvą, R. Paksas sustiprina vienišiaus įvaizdį – tik pilotas valdo šį aparatą ir atsakingas už jo kryptį. Tik jis vienas (o ne komanda) keria publiką ar siekia laimėjimo. Būtent lėktuvų varžybose veikia individai o ne komandos. Varžybose dalyvaujantieji taip pat kovoja kiekvienas už save ir visi prieš visus, visi varžovai. Tai atliepia ir R. Pakso pasirinktą savęs bei aplinkos pateikimo būdą (prisiminkime jo brėžiamą istoriją ir vienišiaus kovą su aplink dominuojančiomis blogio jėgomis).

Lakūnas pasižymi azartu, kuris perkeliamas ir į politinę plotmę. Svarbiausia – laimėti, visiškai nesigilinant, su kokiomis jėgomis (partija). Ne atsitiktinai įkelta ir partijos simbolika – erelis. Šių dviejų detalių – erelio ir lėktuvo – paralelės net banalios. Ir vienas, ir kitas – vienišiai, tačiau laisvi, trykštantys energija, nurodantys į nepriklausomybę, veržlumą, greitį. Ir viena, ir kita detalė nurodo ir jėgą bei grėsmę: erelis yra plėšrūnas, lėktuvas gali kelti asociacijų su karu.

Apibendrinimas

R. Paksas savos partijos įvaizdį formuoja per lyderį – save. Visi kiti jos nariai – antrame plane. Pasitelkę rinkimų metu išleistą ir gyventojams dalintą biografiją, tiek pasakomuoju metodu, tiek detalėmis, tiek fotografijomis jis kūrė vienišo, energingo lyderio legendą. Savo politiniam kūnui jis suteikė mitologizuotą pradą – pradedant gimimu ir tęsiant tradiciją laiko diskurse.

R. Pakso įvaizdžio kūrimo metu viešieji ryšiai atliko namų darbus ir, pasitelkę reikiamus akcentus, tikslingai akcentavo detales. Politinis kūnas vaizduotas kaip nuolat su neteisybe besigrumiantis personažas, kuriam politinis kelias tarsi nulemtas iš aukščiau.

R. Paksas nepabūgo sulaužyti vizualias politines tradicijas ir į rinkėjus iš plakatų žvelgė ne besišypsančiu, o rimtu, susirūpinusiu vienišu veidu. Jeigu fotografijose būta ir kitų žmonių, visi jie vaizduoti antrame plane, R. Paksui už nugaros, tarsi lyderį sekanti minia.

Šis politinis kūnas nuosekliai vykdė savo įvaizdžio formavimo politiką, aiškiai deklaruodamas polinkį į autoritarizmą, tačiau pateikė jį masėms priimtiniu būdu. Jis nepabijojo savo asmenybe užgožti pačios partijos. Būtent tuo metu (ko gero, galima drąsiai teigti, kad šis diskursas išliko iki šiol) visi kalbėjo ne apie partiją, o apie jos lyderį, dažnai net nežinodami kitų veikėjų. Tačiau tokios pozicijos pateisinamos – kaip matyti iš biografijos, azartiškam žmogui svarbu laimėti. Priemonės (kaip, pavyzdžiui, partija) atsiduria antraeilėse gretose.

3. KŪNO KALĖJIMAS – NE KLIŪTIS VERŽLIAI SIELAI: A. YASINAS

3.1. Šiek tiek mistikos, šiek tiek realybės – biografija

3.1.1. *Musulmonų brolijos įtakoje*

Pasak kai kurių šaltinių, *Hamas* lyderis ir įkūrėjas Ahmadas Yasinas gimė 1929 metų sausio 1 dieną⁹, tačiau jau vien dėl nesutarimų, kokia gi iš tikrųjų A. Yasino gimimo data, galima teigti, kad šis lyderis šiek tiek mitologizuotas, sukūręs (sąmoningai ar stichiškai – dėl tiesioginės, o ne iš įvairios užsienio spaudos gautos informacijos, biografijos neturėjimo tiksliai pasakyti negalima) savąją legendą. Tiksliai žinoma tik jo mirties data – 2004 – ieji.

Gimė Ashkelono teritorijoje. Įdomu tai, kad jo gimtojo miestelio *al Jura* taip pat jau nėra – jis, kaip ir daugelis aplink, antpuolio metu buvo sunaikintas, taigi ir gimimo vieta – visai patogi mitologizacijai. Tiesa, būtų neteisinga teigti, kad šios aplinkybės išnaudotos su kaupu – neaišku, kokio istorijos pasakotos regione, tačiau visuomenės informavimo priemonėse šis aspektas nebuvo aršių diskusijų ar įtaigių pasakojimų dalis.

Po 1948 – ūjų A. Yasinas buvo palestiniečių pabėgėlis Gazoje, kur dirbo mokytoju, socialiniu darbuotoju, atliko dvasininko pareigas. Kai buvo dvylikos, sportuodamas gavo traumą, kuri jį prikaustė prie neįgaliųjų vežimėlio. Be to, teigiama, kad A. Yasino rega buvo itin silpna. Vis dėlto, tai jam nesutrukdė kurti asmeninio, arabų visuomenei tiesiog privalomo gyvenimo – jis vedė, užaugino vienuolika vaikų. Taigi, kaip doras musulmonas ir arabas, atliko savo priedermę. Turint galvoje, kad jis laikytas ir dvasiniu lyderiu, pavyzdingas šeimos gyvenimas tiesiog būtinas.

Arabams šeima – dalykas, be kurio žmogus ne tik kad nėra pilnavertis, kitaip jis tiesiog neįsivaizduojamas: tiek vyrai, tiek moterys Artimuosiuose Rytuose nepraktikuoja vienišių gyvenimo – iki santuokos gyvena tėvų šeimoje, o ją palieka tik sukūrę savąją. Įdomus netgi faktas, kad skyrybų atveju moteris visada grįžta į tėvų šeimą. Tokios itin konservatyvių ir tradicijų besilaikančių visuomenių realijos, kurias A. Yasinas gal ir perprato, tačiau panašu, kad vykdė sąmoningai – galima numanyti, kad tokia pasaulėžiūra išugdyta ir politika ar politinio įvaizdžio kūrimas čia ne prie ko.

⁹ Šie duomenys pateikti interneto svetainėje <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/yassin.html> [žiūrėta 2008 m. vasario 27 d.], tačiau kituose šaltiniuose nurodomos skirtingos datos. Viena dažniausių, kurias nurodo palestiniečiai – 1937 m., tuo tarpu Vakarų spauda teigia, kad jis gimė dar po metų – 1938 m.

Apskritai, būtina pažymėti, kad skirtingai nuo Vakarų tradicijų, Artimųjų Rytų politinių šeimų antrosios pusės ir juo labiau vaikai politiniame (tiksliau, viešajame) gyvenime nedalyvauja. Antrosios pusės viešai su politikais pasirodo labai retai, o kai kuriose šalyse (pavyzdžiui, Saudo Arabijoje) toks įvykis apskritai neįsivaizduojamas. Namai čia – uždrausta erdvė, į kurią kištis nevalia. Kiek išskirtinis buvo tik Y. Arafato atvejis, tačiau apie jį šiek tiek vėliau.

Studijuodamas prestižiniame Kairo (Egiptas) universitete *al – Azhar*, būsimasis *Hamas* lyderis prisijungė prie *Musulmonų draugijos*, tikėjusios, kad Islamas turėtų paplisti po visą pasaulį. Grįžęs į Gazą, A. Yasinas įsitraukė į aktyvią politinę veiklą. 1973 metais įkūręs Islamo Gazoje centrą, jis greitai ėmė kontroliuoti visas regiono religines institucijas.

Labai svarbu paminėti, kad skirtingi šaltiniai pateikia netgi skirtingus universitetus, kuriuose studijavo A. Yasinas¹⁰. Žinoma, tokius skirtingai pateikiamus faktus galima paaiškinti opozicinių stovyklų teikiama informacija – tiek izraeliškoji žiniasklaida, tiek skirtingų arabiškų valstybių žurnalistai pasižymi vis kitokiais interesais, todėl nenuostabu, kad ir pateikiama informacija skiriasi. Vis dėlto, tokia situacija palanki skleisti sąmoningai kuriamam mitui. Šiuo atveju negalime atmesti teiginio, kad A. Yasino biografijos mitologizacijai sėkmingai išnaudojamos bet kokios situacijos.

1979 m. jo organizacija Izraelio kariškiams suteikė vilties, kad pagaliau atsirado derama atsvara *Fatah*, sugebėsianti neutralizuoti tiek pačią organizaciją, tiek ir jos lyderį Yassera Arafatą. Tiesa, organizacijos gyvavimo pradžioje didžiausias dėmesys skirtas ne politinei, o socialinei veiklai, ypatingai – mokykloms ir gydymo įstaigoms. Vis dėlto, A. Yasinas neatsiribojo nuo *Musulmonų brolijos* ideologijos, kuri, beje, nebuvo palanki islamiškųjų žemių okupantams. Pamažu nuo socialinės veikos pereita prie slaptų judėjimų, nukreiptų prieš Izraelį.

Septintame – aštuntame dešimtmečiuose Y. Arafato vadovaujama *Palestiniečių Išsilaisvinimo Organizacija* prarado populiarumą dėl išsikerojusios korupcijos, neveiklumo ir negebėjimo susitvarkyti su regiono problemomis. Žmonės nusivylė, jiems reikėjo naujos energingos jėgos. Naujų žmonių. Naujų idėjų ir veidų. Kaip tik tuomet ir išmušė A. Yasino valanda. Iki politinės veiklos *Hamas* ištakose visuomenės simpatijos buvo užkariautos dėl pradėtų vykdyti socialinių akcijų (kaip jau minėta, A. Yasinas pats būdamas neįgalus, užsiėmė aktyvia mokyklų ir sveikatos apsaugos institucijų remiamąja labdaringa veikla).

Čia galima išvelgti tam tikrą A. Yasino ir R. Pakso bendrybę. Tiek palestiniečiams, tiek lietuviams reikėjo lyderio, suteikiančio geresnio gyvenimo ir tvarkos viltį. *Hamas* lyderis palankias pozicijas užsitarnavo subtiliu ir iš tiesų prasmingu būdu – labdara ir socialine veikla. Toks „darbas, o

¹⁰ Kad ir skirtingos versijos portaluose www.jewisvirtuallibrary.org bei <http://english.aljazeera.net>

ne žodžiais“ – pats veiksmingiausias būdas, kai teisumas įrodomas pirma darbais ir tik vėliau apie tai prabylama žodžiais. R. Paksas elgėsi kiek kitaip, kaip ir būdinga Lietuvos politikai – pradėjo verbalika. Ko gero, garsų jį šūkį „tvarka bus“ prisiminsime dar ilgai. Taigi, šioje situacijoje A. Yasinas turėjo surinkęs pakankamai bonus taškų dar iki didžiosios politikos, tačiau esmės šis faktas nekeičia – abiejų visuomenių nuotaikos buvo gana panašios – nuo neišsikildžiusių lūkesčių pervargę žmonės, belaukę išganytojo ir pasiruošę įtikėti bet kam, kas tvirtai pažadės: „tvarka bus“.

Negalima atmesti dar vienos lietuviškosios realijos – tai dalies gyventojų nostalgija tvirtam rusų kumščiu. Palestiniečiams tvirto kumščio ilgesys taip pat nesvetimas. Panašu, kad abu lyderiai gerai suprato esamą situaciją ir deramai ją išnaudojo saviems tikslams. Kiekvienas savaip, savu būdu, bet progos nepraleido abu.

1984 m. A. Yasinas areštuojamas, o Izraelis nuteisia jį trylikai metų. Jis kaltintas nelegaliu ginklų laikymu, militarizuotos organizacijos įkūrimu ir raginimais sunaikinti Izraelį. Tiesa, A. Yasinas pripažino įkūręs organizaciją religiniais pagrindais, kurios tikslas – kovoti su nereliginėmis institucijomis okupuotose Gazos teritorijose, taip pat palaikyti džihado judėjimus prieš Izraelį. Panašu, kad A. Yasinui ši įkalinimas tam tikra prasme išėjo į naudą. Prie neįgaliųjų vežimėlio prirakintas smulkutis žmogus pats savaime kelia gailestį, o turint galvoje dar ir „barbarišką“ blogio šaknų - Izraelio – negailestingą poelgį (kas gi gali taip elgtis su apsiginti negalinčiuoju), A. Yasinas turėjo tapti tikru kankiniu savo pasekėjų akyse. Paralelės su R. Pakso kurtu kankinio įvaizdžiu akivaizdžios. Netgi galima drąsiai teigti, kad šiuo atveju A. Yasinas turi kur kas stipresnes pozicijas, nes jo dalia gerokai sunkesnė – įkalinimas – dalykas diskutuotinas (įmanoma amnestijos galimybė), o štai invalido vežimėliui alternatyvų nėra.

Šioje situacijoje galima įžvelgti ir daugiau A. Yasino ir R. Pakso įvaizdžių paralelių. Abu lyderiai dirba vidaus ir išorės kontrastų pagrindu. Kaip jau minėta anksčiau, R. Pakso biografijoje pabrėžtinai vyrauja jo išvaizdos ir vidaus konfliktas – niekuo neišsiskiriantis ir ramus jaunuolis iš tiesų kunkuliuoja neeiline energija ir ryžtu. A. Yasinas šią priešpriešą, vėlgį gerokai sustiprina – fizinė jo negalia negali nurungti dvasinės stiprybės. Negana to, kad būdamas neįgalus, jis sugeba vesti tautą į kovą, jis nepalūžta, laikosi didvyriški ir netgi sugeba išlikti dvasiniu lyderiu net būdamas kalėjime. Jo vidinė stiprybė sąmoningai priešpastatoma jo trapiam fizinei būčiai.

A. Yasino organizacija naudojo tiek finansiniais, tiek ginklų ištekliais, kuriuos parūpino Jordanijos aktyvistai. *Hamas* lyderis su pasididžiavimu prisipažįsta Izraeliui esąs atsakingas už organizaciją ir taip sulaukia dar didesnio minių susižavėjimo. A. Yasinas buvo įkalintas iki 1985 m. gegužės – tuo metu jis išlaisvintas, nes vyko Izraelio ir teroristinės Achmedo Jibrilo organizacijos kalinių mainai.

3.1.2. Nuo labdaros iki neapykantos sionizmui

Pirmosios Intifados metu (1987 metai) A. Yasiną transformavo savo organizaciją į naują darinį, žinomą kaip *Hamas*. Iš arabų kalbos išvertus, *Hamas* reiškia aistrą, troškimą, uolumą. Ironiška, tačiau hebrajų kalboje šis žodis reiškia velnią. Taigi, žinant vėlesnę organizacijos istoriją, pats pavadinimas jau nurodo į jos pozicijas ir ideologiją.

Okupuotose teritorijose organizacija greitai gavo masių simpatijas. Pirmasis, ko gero apgalvotas, ir visuomenės akyse surinkęs daug taškų žingsnis – socialinė veikla, kurios metu organizacija aktyviai veikė švietimo ir sveikatos apsaugos sferose. Nuo šios programos perėjusi į aršiai priešišką politiką prieš okupantus – Izraelį – organizacija akimirksniu surinko dar daugiau simpatijų ir taškų.

Hamas užsitarnavo liaudies pasitikėjimą dar ir dėl to, kad atsirado reikiamu laiku reikiamoje vietoje – ji buvo jėga, sugebėjusi užpildyti vakuumą, atsiradusį po Y. Arafato nesėkmių virtualios Palestinos Gazos ruože. Šis lyderis apleido sritis, kurias kaip tik ir apsiėmė kuruoti *Hamas*: mokyklas ir sveikatos apsaugos institucijas. Organizacija taip pat įkūrė daugybę labdarinių taškų Izraelio okupuotose teritorijose, kurie teikė pagalbą tiek socialinėms, tiek ne socialinėms veikloms.

Tačiau negalima nepaminėti dar vieno fakto, kuris įtakojo *Hamas* populiarumą ypatingai tarp jaunų tautiečių. Tai garsūs pasisakymai apie Sionistų Vyresniųjų Protokolą ir garsioji frazė, kad Alacho galia turi pasiekti kiekvieną Palestinos kampelį. *Hamas* pradėjo atvirai skatinti karo veiksmus prieš žydus.

1989 metais A. Yasiną įsako *Hamas* nariams užgrobti Izraelio karių pačiame Izraelyje. Vėliau šie kariai nužudomi, o jų kūnai palaidojami taip, kad *Hamas* galėtų derėtis dėl savų kalinių atiduodamas karių kūnus. Tuoj po šio incidento, A. Yasiną buvo areštuotas. Tardymo metu jis pripažino užsakęs *Hamas* kariniams daliniams tiek žmogžudystes, tiek teroro aktus.

A. Yasiną kalintas nuo 1989 m. gegužės mėnesio iki 1997 m. spalio mėnesio. Jis laisvę atgavo mainais už du Mossado agentus. Tačiau, kaip jau minėta, politinių veikėjų įkalinimas paprastai tik sustiprina jų pozicijas. Ir ne tik Palestinoje ar Lietuvoje. Paprastai tokie atvejai išnaudojami viena linkme – politiniai kūnai išaukštinami už savas idėjas, vidinę stiprybę ir ištikimybę. Dažnai įkalinimo situacijos išnaudojamos ir kuriant jų kaip kankinių įvaizdžius.

A. Yasiną buvo būtent tas lyderis, kuris išgarsėjo kaip ypač priešiškas nusiteikęs prieš taiką su Izraeliu. Jis tikėjo, kad Palestina priklauso Islamui ir pasisakė už šią šalį kaip Islamo kraštą. „Taip vadinama taika nėra tikra ir nėra priimtina džihadui ir pasipriešinimo judėjimui, - sakė jis. – Palestina

turi priklausyti musulmonams iki paskutinės teismo dienos“¹¹. A. Yasiną taip pat teigė, kad nė vienas Palestinos lyderis neturi jokios teisės atiduoti bent pėdą šalies kitatikiams. Šis momentas labai svarbus kalbant tiek apie A. Yasiną, tiek apie Y. Arafatą. Pastarasis, nuo ginkluotų kovų perėjęs prie derybų stalo, įgavo palankias pozicijas tarptautinėje visuomenėje, tačiau neteko daugybės paramos ir pasitikėjimo gimtinėje, nors iš pradžių be pasipiktinimo kalbų buvo galima išgirsti ir lengvų atodūsių – žmonės pavargo nuo nesibaigiančių karų. Vis dėlto, panašu, kad šiose situacijose pliusus susirinko A. Yasiną, atsisakęs žodinės politikos. Ginkluota kova labiau imponavo vietos gyventojams, labiau atitiko tradicijas, mentalitetą, pasaulėžiūrą ir nuotaikas.

Taigi, *Hamas* tapo pagrindinis savižudžių išpuolių bei kitų teroro akcijų iniciatorius ypač 2000 – aisiais (Al Aqsa arba antroji Intifada). A. Yasiną, net nebūdamas religiniu lyderiu, imtas vadinti šeichu Yassinu. Toks kreipinys parodo svarbą ne tik *Hamas* organizacijos viduje bet ir visuomenėje. Ne atsitiktinai tiek vietinė, tiek užsienio spauda jį įvardijo kaip politinį *Hamas* lyderį, net jei jis buvo kaltinamas terorizmo aktų rengimu.

2003 m. rugsėjo 6 dieną Izraelio karinės oro pajėgos numetė bombų Gazoje, kur ir buvo apsistojęs *Hamas* lyderis, tačiau jam pavyko pasprukti ir atsipirkti tik smulkiais sužeidimais. 2004 m. kovo 22 dieną sėkmė nuo jo nusigrėžė – Izraelio kariškių paleista raketa įsirėžė į jo automobilį, išvažiuojantį iš Šiaurinės Gazos ruožo mečetės.

3.2. Apie A. Yasiną – kitų ir savomis lūpomis

3.2.1. Mylimas savų, nekenčiamas priešų

A. Yasiną buvo mėgiamas tų, kuriems patiko jo atviras Palestinos vadovybės kritikavimas. Išvargusiai tautai reikėjo lyderio, kuris garsiai išsakytų nepasitenkinimą ir tiesiogiai nurodytų kelią, kuriuo reikia eiti. *Hamas* įkūrėjas tuo ir pasinaudojo. Kaip vėliau sakė al Zubaidis: „Yasiną nėra tik pasipriešinimo simbolis. Jis tapo Palestinos vienybės simboliu“ (*al Jazeera*, 2003).

Kitas garsus *Hamas* veikėjas, dr. Abd Al-Azizas al-Rantisis, kalbėdamas apie A. Yasiną, pasakė, kad tai buvo „žmogus tautoje ir tauta žmogui“ (*al Jazeera*, 2003). Vieno įtakingiausių Artimųjų Rytų kanalo *Al Jazeera* teigimu, A. Yasino nužudymas buvo tiesiogiai užsakytas paties Izraelio ministro pirmininko A. Sharono. Tokio Artimųjų Rytų grando, kitaip dar vadinamo Artimųjų Rytų BBC

¹¹ Passia; IDF; Associated Press and CNN.com, (March 22, 2004); Gil Sedan, “Over the years, Sheik Yassin grew in status, violence and radicalism,” Jewish Telegraphic Agency, (March 23, 2004), interaktyvus: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/yassin.html> [žiūrėta 2008 m. vasario 27 d.].

dėmesys šiai asmenybei parodo ne tik politinius – karinius – ekonominius – socialinius įvykius karštajame taške. Galima tik numanyti, kad A. Yasinas buvo pripažintas regiono bendruomenių ne tik kaip vienas iš pasipriešinimo lyderių, bet ir kaip vienos iš stipriausių ir įtakingiausių politinių jėgų lyderiu. Jėgų, kurios kilo būtent iš jo.

A.Yasino įtaką gerai iliustruoja ir Gideon Meiro – buvusio Izraelio užsienio reikalų ministro – išarta frazė, kad A. Yasinas “buvo tas, kuris sugebėjo įtikinti vaikus ir moteris susisprogdinti dėl idėjos” (*al Jazeera*, 2003).

A.Yasinas kelis kartus buvo susitikęs ir su *al Jazeera* žurnalistais. Šie susitikimai įdomūs savęs, kaip partijos lyderio (ir tuo pačiu kaip partijos) pozicionavimo prasme. Jų metu kalbėta aktualiomis Palestinos – Izraelio konflikto, pabėgėlių, taikos proceso temomis, kur tiek partijos, tiek lyderio svarba net nesvarstyta.

3.2.2. „Geležinio liežuvio“ politika arba A. Yasino lingvistiniai akcentai

Oslo susitarimą A. Yasinas *al Jazeera* žurnalistams įvardijo ne tik kaip neteisingą palestiniečių atžvilgiu, bet ir kaip „netoleruotiną“ (Passner, 2003). Pasak jo, šis susitarimas paskleidė tarp Palestinos žmonių nesantaiką ir paskatino Intifadą, o kiekvienas mąstantis žmogus pripažins, kad šis dokumentas nepadėjo siekti taikos, užtikrinti žmonių saugumo ar įtvirtinti „teisėtą siekį susigrąžinti Palestinei priklausančias teritorijas“ (Passner, 2003).

A.Yasinas buvo įsitikinęs, kad Palestinos savivalda turi vienintelę išeitį – grįžti prie pasipriešinimo sutelkiant palestiniečius prieš Izraelio okupaciją. Ir A. Yasinas buvo užtikrintas, kad jis – kaip tik ta galia, gebėsianti suvienyti tautą.

A.Yasinas buvo įsitikinęs, kad *Hamas* yra vienintelė teisinga strategija siekti Izraelio atsitraukimo. „Mano galva, Izraelis buvo sukurtas naudojant priespaudą ir žemių grobimą. Kiekviena valstybė, kuriama tokiu pagrindu, yra pasmerkta“ (*al Jazeera*, 2003). Jis kalbėjo tiek žiniasklaidai, tiek palestiniečių visuomenei kaip *Hamas* lyderis, kaip visa partija, kaip eilinis pilietis. Jo žodis griežtas, nepripažįstantis kitos nuomonės, kompromisų.

Šiuo aspektu jam labai artimas lietuviškais R. Pakso atvejis, tačiau turi ir esminių skirtumų. Jeigu R. Paksas kitokią nuomonę ignoruoja, nurašo ar net smerkia, A. Yasinas kito balso net nepripažįsta. Šiuo atveju R. Paksas subtilesnis ir jo pozicijos tik nujaučiamos. A. Yasinas diktatūrines nuostatas išsako tiesiogiai. Tačiau negalima pamiršti politinių realijų – Lietuva, jau suvokianti save kaip nepriklausoma Vakarų valstybė, jaustūsi itin nepatogiai viešai ir tiesiogiai pripažindama autoritarizmą, kaip labiausiai jai tinkantį valdymo būdą. Tai būtų nepadoru net R. Pakso tikslinei auditorijai, kuri iš

esmės simpatizuoja ar jaučia nostalgiją sovietiniams laikams. Vienaip ar kitaip, be subtilybių čia apsieiti neįmanoma, kietas kumštis turi būti numanomas, realus, bet savotiškai užglaistytas, pridengtas retorikos ar tiesiog nutylimas, bet švelniai jaučiamas. Palestina taip žaisti negali – neturi tam nei laiko, nei jėgų, nei galimybių – vyksta nuolatinė fizinė kova, išsekinusi ne tik tautos organizmą, bet ir psichiką.

A. Yasiną tikėjo, kad „Bet koks sutarimas su žydais yra nusikaltimas“ (al-Muslimah, 1995.). Dar 2002 metais leidiniui *New Yourk Times* jis teigė, kad *Hamas* tapo prievarta naudojančia organizacija tik dėl Izraelio veiksmų. A. Yasiną pabrėžė, kad naudojami ginklai ir veiksmai turi būti traktuojami teisingais ir teisėtais. „Palestinos žmonės jau nebėra tokie patys kaip 1967 – aisiais. Tuomet niekas nežinojo, kaip pagaminti sprogmenį. Tačiau laikai pasikeitė, o tai reiškia, kad Izraelis niekada nebus toks, koks buvo“ (New Yourk Times, 2002). Taigi, A. Yasiną puikiai suvokė savo svarbą ir vaidmenį regione, todėl nenuostabu, kad kūrė užtikrinto, savimi pasitikinčio ir savo pasirinkto kelio bei strategijos teisumu tikinčio žmogaus įvaizdį. Šis bekompromisis pasitikėjimas uždegė daugumą ypatingai tarp jaunimo.

Panašu, kad tokius žodžius A. Yasiną tarė ne tik gerai apgalvojęs, bet ir su pasididžiavimu. Jis nebijojo save pozicijuoti kaip agresyvų, „kieta kumščio“ šalininką. Galima teigti, kad tai darė sąmoningai, nes Palestina pavargę nuo nuolatinių kovų ir chaoso. A. Yasiną gerai suprato, kad Palestinei reikia lyderio, reikia žmogaus, kuriuo visi patikėtų. Žinoma, kad patikėti galima tik tuo, kuris pasitiki savimi. Panašiai kaip R. Paksas, jis tarsi suteikia viltį, kad tvirtas jo kumštis gebės (beje, vienintelis) įvesti ir palaikyti tvarką.

Įdomu tai, kad pateikdamas save vienareikšmišku lyderiu, A. Yasiną tuo pat metu lyg ir leidžia suprasti, kad nėra nepakeičiamas: „Jeigu būsiu nužudytas, atsiras tūkstančiai tokių, kaip aš“ (al Jazeera, 2003). Kita vertus, toks pareiškimas apgalvotas – juo eilinį kartą pasakoma, kad *Hamas* jėga – beribė, gebanti užauginti tūkstančius tokių pat, kaip A. Yasiną. Vis dėlto, lyderis tai sako apgalvotai, leisdamas suprasti, kad tokio kai jis – nėra. Galbūt atsiras kitų lyderių, vesiančių į kovą prieš Izraelį, tačiau antro A. Yasino nebus. Nebus tokios stiprios sielos gležname kūne. Jis- išskirtinis. Jis – nepakartojamas, nepakeičiamas, nors lyg ir norėtų pasakyti priešingai. Sakant viena, šiuo atveju įteigiama kas kita. Sužaidžiama kūno ir sielos priešprieša.

Dar vienas įdomus momentas, primenantis R. Pakso atvejį – tikėjimas savo teisumu, savų veiksmų grindimas aukštesnėmis galiomis. Tik šitai pasakoma ne kitų lūpomis (kaip R. Pakso atveju), o paties A. Yasino. Jis pats netiesiogiai teigia jaučiąs Dievo palaiminimą, o tai tarsi suteikia jam lyderio teisę ir veiksmų teisėtumą bei teisumą. Ir čia vėl užtvirtinama, kad A. Yasiną – nepakeičiamas, aukštesnių jėgų siūstas išgelbėtojas.

Dėl nuolatinių *Hamas* savižudžių išpuolių prieš Izraelį (nesvarbu, ar jie oficialūs organizacijos nariai, ar tik save laiko tokiais), tiek Jungtinės Amerikos Valstijos, tiek Europos Sąjungos lyderiai organizaciją priskiria prie teroristinių grupuočių. Iš tiesų, *Hamas* praktikavo savižudžių išpuolius ir prieš, ir po Oslo susitarimo.

Vis dėlto, nepaisant nepalankios tarptautinės nuomonės ir sudėtingos regiono situacijos, *Hamas* populiarumas tik augo, o radikalūs A. Yasino ir kitų organizacijos lyderių pasisakymai tik tvirtino pozicijas palestiniečių visuomenėje. Panašu, kad intensyviai *Hamas* naudotas šūkis, kad Izraelis egzistuos tik tol, „kol Islamas tai leis“, atrado atgarsį žmonių širdyse. Be to, A. Yasinas labiau linko pabrėžti Islamą, o ne Palestiną. Tai jokiū būdu nereiškia, kad jis nekovojo ir nekėlė sau uždavinio atgauti visas valstybės žemes, tačiau išskeldamas į priekį Islamą, jis susilaukė daugiau palaikymo. Tiek iš palestiniečių, tiek iš kaimyninių arabiškų valstybių.

Taigi, galima teigti, kad A. Yasino dėmesys buvo sutelktas ties Artimųjų Rytų regionu, ypač – Palestina. Artimųjų Rytų nuomon jam buvo svarbi tiek, kiek siekta palaikymo ar bent jau netrukdyti. O štai į tarptautinės bendrijos nuomonę A. Yasinas nekreipė dėmesio. Skirtingai, nei Y. Arafatas, jis susitelkė ties palestiniečių visuomene, savotiškai ignoruodamas likusiąją pasaulio dalį, taip savotiškai susirinkdamas neapsisprendusios tautos balsus. Iš tiesų, negalima tvirtai pasakyti, kiek jam svarbi tarptautinė nuomonė, tačiau akivaizdu, kad Y. Arafatas jai teikė kur kas didesnę reikšmę.

Kur kas daugiau dėmesio tarptautiniam pripažinimui skyrė ir R. Paksas tik gal kiek vėlesniu periodu, kai dalis vietinės visuomenės simpatijų jau buvo užkariauta. Panašu, kad tarptautinės visuomenės pripažinimo R. Paksas labiau siekė tada, kai reikėjo sutvirtinti pozicijas namuose, kitaip tariant, tarptautinis pripažinimas jam tapo vienu iš populiarumo konstravimo įrankių. Tuo tarpu Y. Arafatui tai buvo daugiau būtinybė dėl išlikimo, o A. Yasinas šią sritį daugmaž ignoravo. Žinoma, iki to momento, kol buvo įmanoma (kol buvo sąlyginai saugu. Vėliau, paradus saugumą – kai organizacija paskelbiama teroristine – jis į tarptautinę bendruomenę kreipia tiek dėmesio, kiek tai yra neišvengiama).

A. Yasinas, dar vadintas dvasiniu *Hamas* lyderiu, yra pasakęs frazę, sužavėjusią daugybę jaunų žmonių: „Diena, kai žūsiu kaip kankinys, bus pati laimingiausia mano gyvenime“ (al-Quds, 1998). Taigi jis tikėjo karo šventumu, ar bent taip pozicionavo. Nenuostabu, kad po tokių pasisakymų, jis tapo vienu geidžiamiausių Izraelio taikinių. Tačiau ir tai buvo sumaniai panaudota jo įvaizdžiui stiprinti. Ilgą laiką netiesiogiai savo politinį kūną pristatęs kaip kankinio, jis turėjo išnaudoti tas savybes, apie kurias niekada garsiai negalėjo kalbėti, o tik dirbo neverbalinėje plotmėje. Galvoje turimas jo neįgalimas. Kitas kankini momentas – įkalinimai – taip pat išnaudoti labiau ne žodžiais. O dabar nuorodoms į kankinio pozicijas „įdarbinama“ ir lingvistika.

R. Paksas kankinio įvaizdį sėkmingai pritaikė Lietuvoje, kur atsiskleidė elektorato mentalitetas ir polinkiai. Tiesa, šis lyderis save, kaip kankinį, nuo pat pradžių pozicionavo lingvistinėje plotmėje operatyviai reaguodamas į aktualijas.

Galima daryti nedrąšias prielaidas, kad Palestinos visuomenė šiuo atžvilgiu kiek panaši į lietuviškąjį elektoratą – ji tiki tvirtos rankos efektyvumu, užjaučia kankinį, kovojantį prieš blogio jėgas. Turint galvoje itin sudėtingą Palestinos situaciją, regiono visuomenės „nervai“ tarsi atbukę, todėl A. Yasino jiems naudojamos priemonės aštresnės. Tą galima pasakyti tiek apie jo pasisakymus, tiek apie naudojamą kankinio įvaizdį. Teisybės dėliai reikia pažymėti, kad A. Yasino situacija iš tikrųjų buvo pavojinga, į jį realiai taikėsi ir kėsinosi Izraelis. Visgi, tokia situacija neliko neišnaudota.

Įdomu tai, kad nepaisant tokių drastiškų A. Yasino pasisakymų, teroristų sprogdinimai buvo paversti savotiška pateisinimo priemone. Jis sugebėjo įvykius pateikti taip, kad tarptautinėje žiniasklaidoje A. Yasno savižudžių bombos pamažu įgavo savotišką terminą – revanšo bombos. Pavyzdžiu galima pateikti rugsėjo 16 d. paskeltą reportažą apie *Hamis* teroristų išpuolį, kurio metu teigiama, kad po to, kai Izraelio kariniai daliniai išžudė ir areštavo dalį Islamo bėglių, buvo susilaukta atsakomųjų revanšo bombų¹².

Kitas pavyzdys galėtų būti rugsėjo 9 d. ABC World News Tonight transiuoltas Hilary Brown reportažas, kuriame irgi kalbama apie *Hamis* lyderio A. Yasno pasiūstas revanšo bombas¹³.

A. Yasinas, pradžioje įkūręs labdara užsiimančią organizaciją, vėliau tą pačią instituciją transformavo į galingą politinę – karinę jėgą. Tokius veiksmus jis grindė „realiai susiklosčiusia situacija“. Sukurtą strategiją jis pavadino „dieviškąją valia“ (Guardian, 2004). Čia vėlgi galima išvysti stiprias paraleles tarp palestinietiškojo ir lietuviškojo lyderių kuriamų įvaizdžių.

3.2.3. A. Yasino charizma

A. Yasinas palestiniečiams pasiūlė kur kas daugiau, nei *Palestiniečių Išsilaisvinimo Organizacija*. Palestiniečiams reikėjo nesusitepusio, socialiai atsakingo žmogaus, kovojančio „iš idėjos“ už savo šalį. Savo veiklą pradėjęs labdaringa organizacija, jis paklojo pamatus tokiam savo įvaizdžiui, kurį itin sėkmingai panaudojo politinės veiklos pradžioje (žinoma, jeigu jo veiklą galima pavadinti politine).

A. Yasinas – charizmatiška asmenybė. Visų pirma, jau minėta jo socialinė veikla, užkariavusi daugybę širdžių. Antra, jo paties negalia ir atsisakymas gyventi ramiai, kaip įprasta tokiems žmonėms, bei prarastos sporto karjeros galimybės leido suformuoti kankinio įvaizdį. Kaip rodo lietuviškasis

¹² <http://www.israelnationalnews.com/Articles/Article.aspx/2885> [žiūrėta 2007 m. vasario 13 d.].

¹³ Ten pat.

atvejis (o palestinietiškas tai dar labiau patvirtino), kankiniai visada susilaukia daug pasekėjų. Ši įvaizdį dar sustiprino A. Yasino įkalinimai.

Pirma, įkalintas beveik aklas, negalintis vaikščioti žmogus. Antra, jis įkalintas už idėjas, už pastangas dėl savo šalies. Ir niekam neįdomu, kokie veiksmai lydi skleidžiamas idėjas. Greičiau atvirkščiai, A. Yasiną iškilo ne kaip tik tuščiai kalbantis, bet kaip aktyviai veikiantis politikas. Politikas, kuris savo sprendimus grindžia dieviškąja valia, Islamu (taip pat garsėjo, kaip praktikuojantis musulmonas), visuotine Izraelio neapykanta, įsisenėjusia korupcija ir valdžios neveiksmumu šalyje (kuriuos ne žodžiais, o darbais neigė, įrodydamas, kad jis kitoks).

Taigi, kiekvieną kartą A. Yasinui atsidūrus kalėjime, jo populiarumas tik didėjo. Juo labiau, kad regis, tai nepalaužė jo dvasios, bet atvirkščiai, sustiprino. Jis tai nuolat demonstravo, o jo idėjas ir darbus tęsė kiti *Hamas* lyderiai. Taip visuomenei parodyta stipri dvasia, ryžtas ir *Hamas* gebėjimas susitelkti nepriklausomai nuo to, kas jai vadovauja. Šis momentas labai įdomus, nes, viena vertus, A. Yasiną tarsi nepakeičiamas, kita vertus, *Hamas* parodoma užaugusi ir sustiprėjusi tiek, kad galinti pasiūlyti daug atsakingų ir pajėgių žmonių. Organizacija tarsi perkopia savo lyderį, nors tuo pat metu viskas painiai susipynę ir neatskiriama.

A. Yasiną sugebėjo įkvėpti ne tik Palestinos gyventojus, bet ir didžiųjų arabų valstybių vadovus. Kaip pavyzdį galima pateikti Saudo Arabijos karalių, kuris kovai su sionizmu *Hamas* skyrė 3 600 000 rialių. Tai tik vieną kartą duoti pinigai, o tokių kartų būta ne vieno ir ne dviejų. Ir karalius toks ne vienintelis. *Hamas* finansavo ir tokios valstybės kaip Kuveitas, Jordanija ir pan. Taigi, galima drąsiai teigti, kad A. Yasiną sugebėjo formuoti savo itin teigiamą (tiksliau, tinkamą) įvaizdį ne tik tarp palestiniečių, bet ir tarp arabiškų valstybių visuomenių ir politinių bei dvasinių lyderių, nors tuo pat metu atgrėžė nugarą likusiam pasauliui (tiek, kiek tas pasaulis nepasiekė jo sprando).

Be to, A. Yasino dėka susilaukta ne tik finansinės paramos – arabų valstybės kartas nuo karto ir tiesiogiai teikė pagalbą pabėgėlių šeimoms.

3.3. Nelingvistiniai A. Yasino įvaizdžio aspektai

Skirtingai, nei R. Pakso atveju, *Hamas* lyderio politinio kūno pateikimą nagrinėsime kiek stichiškai atrinktomis situacijomis. Tokį pasirinkimą lėmė kultūriniai – geografiniai atstumai ir informacijos problema. Kaip jau buvo minėta, A. Yasino biografijos nėra, todėl tenka tenkintis žiniasklaidos pateikiama medžiaga. Tačiau reikia pažymėti, kad šiuo atveju naudojami šaltiniai – tarptautiniai ir labai sudėtinga atsekti, kiek jie stichiški, kiek sąmoningi. Visgi, galima daryti prielaidą, kad dauguma jų – praėję vietos filtrus, nes kai kurios fotografijos kartojasi, tarsi pateiktos vietos

visuomenės informavimo priemonių tarptautinei žiniasklaidai. Juo labiau, kad tiek A. Yasino, tiek Y. Arafato atvejais galima aptikti nemažai fotografijų fotografijose – operatorių užfiksuotuose vaizduose vietiniai žmonės laiko plakatus, portretus lyderių, kurių atvaizdai skirti vietos visuomenei. Atrinktos visuomenės informavimo priemonėse pasirodžiusios fotografijos nuo anų beveik nesiskiria.

3.3.1. Politinio kūno ypatumai Artimuosiuose Rytuose

A.Yasino fotografijoms būdingos tam tikros charakteristikos, bendros viso regiono lyderių formuojamiems tipažams. Žinoma, net ir šiuo atveju galima tyrinėti tam tikrus išskirtinumus ir atrasti sąmoningų niuansų, išskiriančių A. Yasiną iš kitų vietos lyderių. Kita vertus, tokios charakteringos nuotraukos leidžia teigti, kad jos – vietos žurnalistų fiksuoti dokumentai, pakliuvę į tarptautinę žiniasklaidą, todėl atsijoti tam tikrų filtrų. Negalima atmesti ir fakto, kad A. Yasino fotografijos darytos lojalių žurnalistų – kaip minėta aukščiau tekste, jo charizmai neliko abejinga tiek vietos visuomenė, tiek ir kitų arabų valstybių žmonės bei lyderiai. Be to, Artimųjų Rytų žiniasklaida turi savas tradicijas, o jos liberalizavimas (ir tai ne visose valstybėse) skaičiuoja pirmuosius metus. Kitaip tariant, tėra kūdikio amžiuje (pavaldi monarchams arba parlamentams).

Prieš kelerius metus darbo autorė turėjo galimybę stebėti arabiškų valstybių spaudą ir laidas, todėl gali aptarti bendras politikų įvaizdžio visuomenės informavimo priemonėse tendencijas. Daugiau ar mažiau, regiono politikų fotografijose vyrauja savotiška „paso fotografijos“ atmaina. Visi žymesni politiniai asmenys paprastai vaizduojami viena išaldyta poza, dažniausiai žvelgiantys į šoną, apsiginklavę amerikietiškomis šypsenomis, dėvintys tautinius drabužius. Beje, pastarieji dėvimi ir bent kiek svarbesnių susitikimų metu, todėl galima teigti, kad tai – karštojo klimato šalių oficialaus kostiumo atmaina.

Tiesa, tokie į Vakarus žvilgsnį bekreipiantys lyderiai, kaip Libano prezidentai, renkasi Vakarams įprastą kostiumo variantą, tačiau stipriųjų Persų įlankos valstybių politikai išskirtinai į visus susitikimus (taip pat ir žiniasklaidai skirtus) rengiasi tautinius drabužius. Taip tarsi pabrėžiama ištikimybė tradicijoms ir priklausymo bendruomenei svarba.

Visgi, vietos tradiciniai drabužiai turi savitas reikšmes – vienais vilkima kas dieną, kitais puošiamasi išskirtinėmis progomis. O tokie mūsų akiai gana vienodi akcentai, kaip vyriškasis galvos apdangalas, dažnai rodo ne tik priklausymą vienai ar kitai tautai (pavyzdžiui, Saudo Arabijos vyrai galvas dengia baltai raudonomis skaromis, o Bahreino vyrų galvas puošia kur kas storesnės juostos nei kitų), socialinę padėtį, bet ir religines pažiūras ar jų laikymąsi.

A.Yasinas šiuo atveju ne išimtis, o greičiau griežtai besilaikantis visų į tradicijas orientuotų atributų. Jo fotografijos gan griežtos ir nuobodžios (žr. 2 priedą, 4. fotografiją). A. Yasino mūsų akimis – tarsi laiko nepaliestas iš religinių paveikslukų nužengęs veikėjas – galva pridengta arabiškomis vienspalvėmis skaromis, vienas skiriamųjų jo ženklų – ilga, žila barzda, nurodanti, kad jis aktyviai praktikuojantis Islamą (praktikuojantys musulmonai sekdami jų pranašo Mahometo pavyzdžiu augina barzdas), o save priskiria prie nepasiturinčiųjų (fotografijose nėra arabų taip mėgiamų puošnių aksesuarų).

A.Yasino barzda ir paprastas galvos apdangalas – neatskiriami akcentai, simboliai, visai kaip R. Pakso atveju – lėktuvo ar erelio simbolika. Tik lietuviškais variantas simbolizuoja veržlumą, energiją, gaivališkas jėgas, o A. Yasinas nori pabrėžti pastovumą ir tradicijas. A. Yasino žvilgsnis praktiškai visada nukreiptas į šoną, tarsi jis nuolat mąstytų ar būtų visa galva pasinėręs į šalies rūpesčius (prisiminkime R. Pakso rūpintojėlio išraišką – panašu į modernių kankinių simboliką). Vis dėlto, A. Yasino veidą dažniausiai puošia vos juntama šypsena, suteikdama šiam lyderiui ramybės įspūdį.

3.3.2. Prieštaringi diskursai vieningam įvaizdžiui

Įdomu tai, kad šio lyderio politinis kūnas piešiamas visai kitaip nei jis rodomas verbalini būdu. Turint galvoje kontraversiškus, vienareikšmius jo pasisakymus apie Izraelį, formuojamas kieto kumščio politikos šalininko įvaizdis. Tačiau tuo pat metu fotografijose vaizduojamas senyvo amžiaus ramus, kiek besišypsantis žmogus, savo politinio kūno vaizdavimo maniera primenantis krikščioniškojo šventojo vaizdavimą.

Šios nuolatinės prieštaringos informacijos, regis, nė kiek nepakenkė A. Yasino įvaizdžio vientisumui. Panašu, kad arabiškasis pasaulis tokį, mums atrodantį prieštaraujantį įvaizdį priėmė be jokio pasipriešinimo ir abejonių. Galima sakyti, kas lingvistinėje ir nelingvistinėje plotmėse jis tuo pat metu dirbo dviem skirtingom kryptim, tačiau sugebėjo jas sulieti į vieną darnią visumą. Tai itin įdomus atvejis viešųjų ryšių specialistams, pabrėžiantiems verbalinio ir neverbalinio diskurso vientisumo svarbą.

Ugningais pasisakymais A. Yasinas kūrė agresyvų, energingą, ryžtingą politinį kūną. Tačiau fotografijose liūdnokas, bet giedras žvilgsnis primena labiau kūną – tėvą, kartais – tiesiog trapų žmogų. Ir vieną. Vieną, tačiau ne vienišą. Natūralu, kad A. Yasino fotografijose nėra žmonos – tai nulemta regiono religinių ypatybių ir papročių. Tačiau šalia jo nėra ir bendražygių. Jis visur vienas. Tačiau tokia vienatvė tarsi sustiprina jo atsakomybę ir praplečia jos ribas. Fotografijomis tarsi sakoma – jis vienintelis žino, ką daryti.

Kita vertus, tokį pozicionavimą galima traktuoti ir kaip bandymus *Hamas* sieti su vienu lyderiu. Iš tikrųjų įdomi *Hamas* praktika vaizduoti savo lyderius atskirai po vieną – ne kaip vieningą jėgą, bet kaip atskiras, veikiančias savarankiškai personas. Visgi, panašu, kad tai nemaišo organizacijai sėkmingai lyderiauti politinėje kovoje.

Atrodo, kad palestiniečių praktikoje galima atrasti daugybę atvejų, kurie mums primintų savotišką chaosą, tačiau regiono visuomenei tai atrodo visai normalu ir neprieštarauja visumai. Turima galvoje ne tik lyderių vaizdavimo būdas, bet ir jų pasisakymai. Tarsi kiekvienas gyventų sau, veiktų sau, net jeigu tos veiklos bus prieštaraujančios. Visi jie atskirai traktuojami kaip asmenybės, tačiau kartu paėmus ir sudaro *Hamas* visumą. Paradoksalu, tačiau nesuderinamumas suderinamas.

Tą patį galima pasakyti ir apie *Hamas* savižudžius bei įvairias gruputes. Regis, po kiekvieno išpuolio atsirasdavo norinčiųjų prisiimti atsakomybę, tačiau nepamirštančiųjų paminėti, kad jie ar jų grupelės priklauso *Hamas*. Vis dėlto, arabams toks chaosas – ne kliūtis savaip suvokti visumą.

Gana neįdomu analizuoti tas fotografijas, kuriose A. Yasiną vaizduojamas „pagal vietos reikalavimus“ – galvoje turimos šabloninės regiono lyderių fotografijos, kuriose jie po vieną ar du nacionalinių vėliavų fone šypsosi vilkėdami tautiniais drabužiais. Bene vienintelis skirtumas tarp jų ir A. Yasino yra tas, kad jo šypsena kur kas subtilesnė, neprimenanti amerikietiškosios (žr. 2 priedą, 5 fotografiją). Tačiau A. Yasiną dažnai vaizduojamas minioje. Visgi, ta minia – ne šiaip sau žmonių. Dažniausiai tai – kariškių minia. Disciplinuotų, tvarkingose rikiuotėse, neretai nešini vėliavomis. Lengvai įžiūrimi, tačiau esantys pakankamai dideliuose atstumuose. Pirmąjį planą užkariavęs A. Yasiną. Vėlgi, taip tarsi pabrėžiamas vienas net ir minioje, lyg sustiprinant kankinio ir tėvo pozicijas (žr. 2 priedą, 6 fotografiją). Minios kariškių regis neišmuša jo iš vėžių – A. Yasino veikas ir toliau lieka ramus, subtiliai besišypsantis.

Čia, vėlgi, galima prisiminti R. Paksą. Jo fotografijose taip pat pabrėžiamas vienišas politinis kūnas. Net jeigu yra ir kitų veikėjų, jie nukeliami į antrą planą, nuasmeninami, įrėminami į beveidę masę, net jeigu ir galėtume įžiūrėti veidus (kad ir kitų garsių ir ambicingų politikų ar R. Pakso bendražygių). Tiesa, šių dviejų veikėjų minia iš esmės skiriasi. Tik įsivaizduokite R. Paksą kariškių fone. Tai būtų per daug grėsminga nuotrauka, kurią lietuviškoji visuomenė greičiausiai atmetų – militarizmo akcentai priimtini tik išskirtinėmis progomis ir tai itin dozuoti (pavyzdžiui, keliant vėliavą Nepriklausomybės atkūrimo dienos proga). Ir tai normalu. Nemilitarizuota visuomenė linkusi nematyti karinių akcentų. Ir ypačingai politikoje.

Palestinos atvejis kitoks – politikų minia antrame plane nelabai įsivaizduojama, o štai kariškiai – net labai normalus „peizažas“. Viena vertus, tokios Palestinos realijos – užsitęsios kovos metas, kita vertus, A. Yasiną vadovauja ištisoms karių grupėms, jis ir gyvena kare. Be to, arabiškose valstybėse

karininkams skiriamas nemenkas dėmesys, jie gerbiami, o kario profesija atidaro daug durų. Tai normali, neatsiejama visuomenės dalis, ypatingai besiformuojančiose demokratijose (ypač kai tos demokratijos niekaip neišlipa iš kovų lauko).

Taigi, tiek A. Yasinas, tiek R. Paksas nuotraukose dažniausiai vaizduojami vieni. Vis dėlto, R. Pakso vienatvė kitokia, nei *Hamas* lyderio. Pirmasis iškeliamas į priekį pabrėžiant jo kaip politiko - vienišiaus kūną. A. Yasino vienatvė kitokia – ne vieniša. Jis fiksuojamas susikaupimo, rimties ir ramybės būsenoje. Tarsi tėvas. Ar šventasis. Subtiliai besišypsantis, paskendęs savose, regis, giedrose mintyse. Tarsi išminčius, kurio neįmanoma išmušti iš vėžių ar išjudinti iš užtikrintos ramybės būsenos.

3.3.3. Vienas, bet ne vienišas

Fizinė negalia nuotraukose išnaudojama pabrėžti dvasinei stiprybei – kol kariai, nešini ginklais ir vėliavomis tarsi sako, kad yra pasirengę ginti, A. Yasinas išlaiko ramybę, tarsi žinodamas visas galimas pabaigas, tarsi būdamas tikras savo teisumu.

Kitos, gan neįprastos vienišo politinio kūno vaizdavimo situacijos – portretinės kompiliacijos gamtos peizažuose. Štai vienoje fotografijoje A. Yasino veidas tarsi išplaukęs jūros ir dangaus fone (žr. 2 priedą, 7 fotografiją). Įdomu tai, kad čia lyderis net nežiūri pro šalį, čia jis tiesiog pavaizduotas profiliu, tarsi nenujaustų jo stebinčių egzistencijos. Sakytum, romantizuota, liūliuojanti nuotrauka, nukelianti mintis ten, kur gera, ten, kur ramu. Tik nepaliekanti jų čia. Tokia gana reklaminė fotografija, regis, demonstruoja viešųjų ryšių, nelingvistinės semiotikos žinias, nes jai panaudotų priemonių poveikimu nėra reikalo abejoti. Sukuriama atmosfera iš karto kur nors nukelia. Kur nors, tik nepalieka čia ir dabar. Tokia fotografija užkabina.

Nuotraukos, kuriose iš karto vaizduojami keli lyderiai, taip pat statiškos, „pasinės“ (žr. 2 priedą, 8 fotografiją). Tiesa, čia A. Yasinas išskiriamas tradicine apranga. Būtent tradicinė apranga – labai stiprus, nesikeičiantis, nuolat jį lydintis ir išskiriantis akcentas. Šioje nuotraukoje vėlgi A. Yasinas – vienintelis, atstovaujantis senąsias tradicijas ir vertybes, visi kiti – lyg jau persmelkti Vakarietišku nuodų (vilki kostiumus). A. Yasinas vaizduojamas ne tik stambesniu planu, bet ir tradicine apranga, kuri, eilinį kartą, atlieka keletą funkcijų: išskiria, pabrėžia socialinę padėtį (savas, neturtingas, todėl galintis atjausti daugybę kitų tokių kaip jis), parodo tradicijų ir įsitikinimų svarbą.

Visgi, galima aptikti fotografijų, kuriose A. Yasinas, nors ir vilki tradicinius drabužius, sulaužo nuolat kuriamo paprasto, kartais net vargingo žmogaus įspūdį (žr. 2 priedą, 9 fotografiją). Čia jo ir mimika kita – melancholišką žvilgsnį pakeitė energinga šypsena ir guvus, net kiek lapiškas gudrus

žvilgsnis. Tiesa, jis vėlgi, nežiūri tiesiai, tačiau galima lengvai suprasti, kad bendrauja. Ir maloniomis temomis.

Už A. Yasino nugaros esanti biblioteka kelia apsiskaičiusio žmogaus asociacijas, o gana moderni aplinka leidžia numanyti A. Yasino veiklumą. Priklausomybė Palestinei pabrėžiama šalies vėliava ir įrašytu tekstu. Beje, vėliavai skirta dešinioji – žiūrimiausia nuotraukos pusė (komunikacijos specialistai netgi laikraščių redaktoriams rekomenduoja svarbiausią informaciją spausdinti dešinėje). Taip parodoma pagarba, tačiau A. Yasiną jokių būdų nepaliekamas antrame plane – neįprasta jo poza, drabužiai, plati šypsena ir energingas žvilgsnis – taip neįprasti šiam lyderiui – iš karto patraukia žiūrovo dėmesį. Galima tik žavėtis maketo sumanymu.

Deja, dėl kalbos barjerų nebus aptarti nuotraukose naudojami užrašai, kurie semiotine prasme galėtų būti labai įdomūs. Tačiau dar viena neapžvelgta fotografijų rūšis – A. Yasiną tarp paprastų žmonių (žr. 2 priedą, 10 fotografiją). Čia jis vaizduojamas ne kaip neprieinamas šventasis. Neprieinamas – ne blogąja prasme. Žiūrovui sudaroma tokia ramybės ir susitelkimo iliuzija, kad jis pats nenorėtų trikdyti tos šventos akimirkos.

3.3.4. Negalia taip pat gali būti sėkmės raktas

A. Yasiną tarp žmonių parodomas visai kitu rakursu. Čia jis – plačiai besišypsantis, nuolankiai priimantis aplinkinių pagalbą stumiant vežimėlį. Ir vėl pabrėžiamas akcentas – paprasti drabužiai. Senyvas žmogus, apsigaubęs šiltomis skaromis, regis yra laimingas ir nenutuokiantis, kad yra stebimas foto objektyvo. Žinoma, kaip ir reikalauja Artimųjų Rytų tradicijos, jo kompanijoje – tik vyrai. Tačiau visi jie atstovauja žemesnei socialinei klasei, itin paprastais drabužiais, išvargusiais, tačiau besišypsančiais veidais. Šalia ir berniukai paaugliai – bene labiausiai ir drąsiausiai išsišiepę, šiek tiek padykę veikėjai. Tokioje apsuptyje A. Yasinui itin malonu būti, už tokias akimirkas jis ir kovoja. Žmonės fiksuojami judesyje, nesustingę – tai vienintelis šansas *Hamas* lyderiui pasirodyti gyvam, judesyje – jo negalia čia neišnyksta, tačiau ir nebado akių.

Stumdami vežimėlį, vyrai tarsi gauna progą parodyti savo meilę *Hamas* lyderiui, o šis – įsilieti į kasdienybę, palestiniečių buitį. Kita vertus, fiksuojant veiksmą, chaotiškoje aplinkoje A. Yasiną neištirpsta kaip tik dėl savo negalios. Ir čia vežimėlis jį išskiria iš minios. Jis toks kaip ir visi, tačiau tuo pat metu jis iš esmės skiriasi. Tokių kaip jis nedaug, tikimybė, kad kur nors horizonte pasimaišys kas nors panašaus praktiškai nėra. Posakis, kad tereikia atrasti tinkamą kampa ir kiekvieną trūkumą galima paversti privalumu, A. Yasino atveju pasitvirtino visu šimtu procentų.

Negalima neaptarti vienos ypatingos fotografijų kategorijos. Tai A. Yasino ir Y. Arafato nuotraukos drauge. Apie jas bus plačiau kalbama aptarus *Fatah* lyderio kuriamą įvaizdį.

Vis dėlto, norisi dar kartą akcentuoti, kad nagrinėti A. Yasino įvaizdžio kūrimo atvejai – ne eiliniai. Mes negalime tiksliai pasakyti, kiek šio politinio kūno kurta istorija tikra ir sąmoninga. Netgi neaišku, kiek naudotasi ir ar iš viso naudotasi viešųjų ryšių specialistų paslaugomis. Vis dėlto, būtų labai naivu tikėtis, kad net ir karų alinamos Palestinos veikėjai ignoruotų toki svarbų procesą, kaip įvaizdžio kūrimas. Klausimas tik, kiek sąmoningai, kiek nuosekliai ir kiek seniai tai daroma.

Apibendrinimas

Dvasiniu *Hamas* lyderiu ir įkūrėju vadinamas A. Yasinas savo įvaizdį formavo gana neįprastai ir prieštaringai. Viena vertus, jo ugingos kalbos pasižymėjo tvirto kumščio tradicija, o pasisakymai šokiravo radikaliomis pažiūromis. Kita vertus, neverbalinis politinis kūnas tarsi gyveno atskirą gyvenimą – visur akcentuotas ramus, švelniai besišypsantis, kiek melancholiškas veidas. Fotografijose taip pat labai sumaniai išnaudota A. Yasino negalia.

Nepaisant kardinalių prieštaravimų tarp *Hamas* lyderio lingvistikos ir kūno kalbos, jo įvaizdis kurtas labai nuosekliai, sudarė darnią visumą. Tiesa, pateiktus argumentus reikėtų vertinti atsargiai, nes mums nepasiekiamas (dėl kalbos, kultūros ir geografinės distancijų) įvairiapusis A. Yasino įvaizdžio formavimo procesas – surinkta medžiaga gana chaotiška, perėjusi vietos ir tarptautinius žiniasklaidos filtrus. Tačiau tai nereiškia, kad negalima vertinti įvaizdžio kūrimo proceso – juk ta medžiaga, kuri pasiekia mus, iš esmės pasiekia ir likusią tarptautinę bendruomenę, kuriai formuojamas (kiek stichiškai, kiek sąmoningai – galima tik spėti) lyderio įvaizdis tarptautinėje plotmėje.

A. Yasino įvaizdžio kūrimo procese galima tarstai nemažai sąsajų su R. Pakso rinkimine kampanija. Tiek vienas, tiek kitas partijos įvaizdį formavo visų pirma per savo asmenybę. Abu priklauso geležinio kumščio politikos šalininkų gretoms, abu naudojo mistifikaciją tiek gyvenimo vingiuose, tiek politinėje karjeroje, abu sumaniai išnaudojo kankinio ir šventojo prototipus. Abu vienišiai, kovotojai. Skiriasi tik intensyvumas ir pateikimo forma. Kiekvienas šiuos prototipus sėkmingai pritaikė vietos sąlygoms, laikmečiui, situacijai ir kultūrai. Belieka viena problema – neaiškus A. Yasino sąmoningumo formuojant tokį įvaizdį lygis.

4. SĖKMINGOS ĮVAIZDŽIO METAMORFOZĖS – Y. ARAFATO DERYBŲ KELIAS

4.1. Tvirtas Y. Arafato pasirinkimas – patikimo įvaizdžio pagrindas

4.1.1. Paprasto žmogaus paprastas gimimas

Mohammedas Abdelis Rahmanas Abdelis Raoufas Arafatas al-Qudwas al-Husseinis, visiems žinomas Yassero Arafato vardu, gimė 1920 m. rugpjūčio 4 dieną. Kitaip, nei *Hamas* įkūrėjo A. Yasino ar R. Pakso, Y. Arafato gimimas neapgaubtas jokių mitologinių miglų. Jis gimė Kaire, tačiau abu tėvai kilę iš Palestinos. Y. Arafatas buvo vienas iš septynių vaikų šeimoje. Motinos neteko vos ketverių.

Y. Arafato tėvas, negalėdamas vienas auginti gausaus vaikų būrio, jį ir jaunesnįjį brolių Fathi išsiuntė žmonos šeimai. Tai buvo pirmoji Y. Arafato pažintis su Izraeliu. Neaišku, ar dėl tokio tėvo poelgio, ar dėl kitų priežasčių, gimdytojo ir būsimojo *Fatah* lyderio santykiai buvo prasti – Y. Arafatas netgi nedalyvavo jo laidotuvėse (1952 metai), o ir vėliau jo kapo nelankė. Tiesa, šis faktas plačiai nediskutuotas ir panašu, kad Y. Arafatui nepridėjo nei plusų, nei minusų, nors šeima arabams – šventas reikalas.

1947 metais jis mokėsi Karaliaus Fuado universitete Kaire (Egiptas). Būtent universitete ir susidomėjo sionizmu. Ypatingai svarbią įtaką jam turėjo Theodoro Herzlo straipsniai. Vėliau Y. Arafatas susidomėjo arabiškuoju nacionalizmu ir įsitraukė į kontrabandą, kuria buvo teikiami ginklai Palestinos pasipriešinimui¹⁴.

Netrukus, 1948 metais vykusio arabų – Izraelio karo metu, Y. Arafatas paliko universitetą ir kartu su vienminčiais prisijungė prie prieš Izraelį kovojančių arabiškų pajėgų. Jam ypatingai imponavo *Musulmonų Brolija*, tačiau šios organizacijos nariu Y. Arafatas vis dėlto netapo.

Y. Arafatas dalyvavo kovoje, vykusioje Gazos ruožo rajone, pripažintame svarbiausiu mūšio lauku Egipto pajėgoms. 1949 metų pradžioje nūslūgus karo intensyvumui, Y. Arafatas grįžo į Kairą, kur studijavo civilinę statybą, o nuo 1952 m. iki 1956m. buvo Palestinos studentų sąjungos prezidentas.

Baigęs universitetą (jau pervadintą Kairo universiteto vardu), Y. Arafatas pakviečiamas kovoti už Sueco kanalą, tačiau realiai jis niekada tose kovose nedalyvavo¹⁵.

Taigi, Y. Arafato pirmasis gyvenimo etapas nemistifikuotas. Skirtingai, nei R. Pakso ar A. Yasino atvejais, šis politinis kūnas pateikiamas kaip gana eilinis, paprastas ir labai tikras. Tikra anų

¹⁴ Rubenstein, Dany. *The Mystery of Arafat*. New York: Steerforth Press, P.38. 1995. ISBN 1883642108.

¹⁵ Aburish, Said K. *From Defender to Dictator*. New York: Bloomsbury Publishing, P.7–32. 1998. ISBN 1-58234-049-8.

laikų situacija – gausi šeima, vienišas tėvas, vaikai priglaudžiami artimųjų šeimų. Tai arabų šalių gyventojams priimtina ir įprasta, nieko labai stebėtino čia negalima išvelgti.

Tiesa, reikia paminėti faktą, kad, panašiai kaip ir A. Yasino atveju, nagrinėjamoji informacija pasiekė mus jau atsijota tiek vietinio, tiek tarptautinio visuomenės informavimo priemonių (ir turbūt ne tik) filtro. Turima galvoje tai, kad tokios istorijos pateiktos būtent tarptautinei visuomenei bei vietos aktualijos ir formavo Y. Arafato, kaip *Fatah* įkūrėjo ir lyderio įvaizdį. Žinoma, per jį buvo formuojamas ir vienos galingiausių bei įtakingiausių Palestinos organizacijų įvaizdis. Kaip ir A. Yasino atveju, galima tik numanyti sąmoningą viešųjų ryšių veiklą, tačiau kiek realiai šie specialistai prisidėjo – nežinome.

Skirtingai, nei R. Pakso atveju, tačiau panašiai kaip A. Yasino, Y. Arafato kelias tiesus, be vingių. Jis pasirenka kryptį ir užtikrintai ja eina be jokių blaškymųsi. Jo ideologija nuosekli, įtikinanti, susilaukusi daugybės sekėjų. Tokios pozicijos sukūrė stabilų pagrindą, juo imama pasitikėti, jį gerbti. Nenuostabu, kad įkūręs *Fatah*, lyderio pozicijas jis išlaiko nuo pat pradžių iki mirties.

4.1.2. Chaosas krizės metu

Y. Arafato mirtis, skirtingai nei gimimas, tiek iš pradžių, tiek ir vėliau buvo aiškiai falsifikuojama. Tai sietina tiek su neaiškia jo sveikatos būkle, tiek su regiono politinėmis aktualijomis, todėl nenuostabu, kad sklandė daugybė spėlionių, istorijų, faktų, nutylėjimų, paneigimų, pranešimų. Regis, vyko vos ne raganų medžioklė, tačiau chaosas buvo sėjamas sąmoningai, kaip jau minėta, dėl gana pragmatinių politikos realių.

Pirmasis pranešimas apie Y. Arafato negalavimus buvo išplatintas 2004 metų spalio 25 dieną, kai sutrikusi sveikata akivaizdžiai neleido dirbti itin įtemptu ir svarbiu metu. Tiesa, tuomet jo atstovas oficialiai pareiškė, esą Y. Arafatas susirgęs gripu. Tačiau su kiekviena diena *Fatah* lyderio sveikata nesitaisė, netgi atvirksčiai, kol galiausiai pasaulis išgirdo apie jį ištikusią komą.

Štai tada ir prasidėjo informacijos šturmas – regis, teorijas kūrė visi, kas tik netingėjo. Įvairūs šaltiniai bylojo, kad Y. Arafato laukia „vegetuojančio augalo“ likimas, kiti skleidė žinias apie jo mirtį ir dirbtiną propagandą, kad jis vis dar tebėra gyvųjų tarpe, tretį kalbėjo apie gerėjančią palestiniečių vadovo sveikatą. Tuo tarpu Palestinos valdžia įvykių komentuoti neskubėjo ir ramiai leido skliti gandams.

Tokia padėtis ypač įtemptoje situacijoje (žinoma, turėta galvoje Izraelio ir Palestinos konfliktas) tiesiog prikaustė tarptautinės žiniasklaidos ir bendruomenės dėmesį. Tačiau oficialioji Y. Arafato

atstovybė užsidarė tylos siena ir komentarų šykštėjo. Jo atstovas tepasakė, kad „Jie bando palaidoti abu Ammar (Arafatą – aut. past.) gyvą“ (Stahl, 2004).

Y. Arafatas gydytas Prancūzijoje, kur pagal galiojančius įstatymus, informacija apie jo sveikatos būklę galėjo savo nuožiūra disponuoti tik jo žmona¹⁶. Tai neeilinė ir dviprasmiška situacija žinant arabų tradicijas – žmonos viešumoje pasirodo itin retai, o ką jau kalbėti apie tokios svarbios informacijos disponavimą. Susidūrus Vakarietiškejai tradicijai ir įstatymams su itin tradicine ir konservatyvia islamiškąja pasaulėžiūra, išipynė gerokai daugiau painiavos. Vis dėlto, precedento Artimuosiuose Rytuose nebuvo ir politinė informacija Y. Arafato žmonai viešai disponuoti neteko. Nenuostabu – tokia situacija neįsivaizduojama net ir dabar, kai vis dažniau arabiškų valstybių parlamentuose vieta išsikovoja ir moterys. Nepanašu, kad artimiausiu metu jos galėtų džiaugtis lygiomis galimybėmis ir teisėmis tvarkant vidaus reikalus, o ką jau kalbėti apie tokio lygio politiką. Juolab, tokio sudėtingo konflikto regione metu.

Nepaisant to, svarbiausias *Percy* chirurgas Christianas Estripeau savavališkai paskelbė žinią, kad Y. Arafato būklė blogėja ir kad lyderis grimzta į vis gilesnę komą¹⁷. Staiga visas tarptautinės žiniasklaidos dėmesys nukrypo į diskusijas apie galimybes ir teisę atjungti Y. Arafato gyvybę palaikančius aparatus. Vis dažniau imta kalbėti ir apie galimą jo įpėdinį. Tiesa, kol aparatai nebuvo atjungti, tol garsiai apie įpėdinį nediskutuota.

Krizės metu aiškiai atsiskleidė Y. Arafato įtaka ir reikšmė tiek palestiniečiams, tiek Izraeliui, tiek ir tarptautinei visuomenei. Regis, niekas jau nebesitikėjo antro tokio autoriteto – nors *Fatah* lyderių būta ir daugiau, visiems regiono konfliktas (bent jau jo diplomatinė pusė) asocijavosi vien su Y. Arafatu. Jo charizma pasirodė esanti stipresnė nei gyvuojanti ir klestinti (net nepaisant pralaimėtų parlamento rinkimų) organizacija.

Apie Y. Arafato mirtį oficialiai paskelbta 2004 metų lapkričio 11-ąją, 3.30 valandą vietos laiku. Septyniasdešimt penkerių metų amžiaus mirties priežastis taip ir nebuvo tiksliai įvardinta. Taigi, vėl teorijų kūrėjams buvo suteiktas šansas pasireikšti, kuo ir buvo pasinaudota, tačiau tai jau nėra aktuali tema darbui. Šiuo atveju galima teigti, kad Y. Arafatas kaip asmenybė buvo iki pat galo išnaudotas politinėms aktualijoms. Jau nebebuvo kuriamas jo įvaizdis, besirūpinta tik oriu jo išėjimu, tačiau būtina atkreipti dėmesį į tai, kad Y. Arafato kurtu įvaizdžiu naudotasi tiek krizės metu, tiek dar ir kurį laiką po jo mirties.

¹⁶ Top Palestinians arrive in Paris 'Apologize', BBC News, BBC MMVII, 2004-11-08.

¹⁷ Arafat's health unchanged: French official. China View. Xinhua News Agency, 2004-11-07.

4.2. Konfliktai – įvaizdžiui gerinti

4.2.1. Vienijantis nacionalizmas

1956 metais, po Sueco krizės, Egipto prezidentas Abdelis Nasseras sutiko įsileisti Jungtinių Tautų pajėgas ir taip partizanų, tarp kurių buvo ir Y. Arafatas, pajėgos tapo nereikalingos. Po nesėkmingų bandymų gauti vizą į Kanadą, vėliau – Saudo Arabiją, galiausiai Y. Arafatas atsidūrė Kuveite. Čia sutinka du palestiniečius – Salahą Khalafą ir Khalilį al – Wazirį. Abu jie priklausė Egipto *Musulmonų Brolijai*. Vėliau šie veikėjai taps nepamainomais Y. Arafato padėjėjais ir bendražygiais.

1964 metais po Palestinos Išlaisvinimo Organizacijos vėliava ėmė burtis vis daugiau pabėgėlių iš Gazos ruožo. Visus juos jungė pažintis Kairo universitete. Taigi, surinkęs nemažą grupę, Y. Arafatas įkuria *Fatah*.

Tikslī organizacijos įkūrimo data nėra žinoma, tačiau 1958 metais šis vardas jau yra linksnuojamas. Žodis *Fatah* (Parakat al Tahrir al Watani al Filastini) verčiamas kaip „palestiniečių nacionalinio išsilaisvinimo judėjimas“. Ankstyvaisiais Islamo laikais šis žodis sietas su „užkariavimu“. Oficialioji organizacijos pozicija – sekuliarusis nacionalizmas. Ji, skirtingai nei *Hamas*, nepriskirta prie teroristinių judėjimų.

Organizacijos nariai save suvokė kaip savarankiškai veikiančius ginkluotus kovotojus už Palestinos išlaisvinimą. Ši grupuotė nuo kitų partizaninių judėjimų skyrėsi savo vienybe. Ir tai Y. Arafato nuopelnas. Skirtingai nuo kitų grupuočių, Y. Arafatas nesilaikė arabų vienybės idėjos – jis nepriimdavo jokios kitų arabiškų valstybių paramos ir veikė nepriklausomai nuo jų vyriausybių. Bent jau pradžioje. Beje, Y. Arafatas vengė bet kokių sąjungų su kitomis grupuotėmis, kurių ideologija bent kiek skyrėsi nuo jo.

Fatah kūrimo pradžioje Y. Arafatas dirbo Kuveite, tačiau jo pajamų organizacijai nepakako. Todėl buvo nustatytas savotiškas stojimo mokestis ypač žmonėms iš pasiturinčių šeimų. Vėliau, *Fatah* klestėjimo laikais, organizacija savomis lėšomis rėmė įstojusiųjų į organizaciją šeimas (ypač, jeigu jie žūdavo mūšiuose). Tačiau tokia parama visiškai nepriminė A. Yasino, kuris pagalbą teikė savo veiklos pradžioje nieko nereikalaudamas mainais. Y. Arafato atveju tokia finansinė parama buvo greičiau paskatinimas dvejojantiems, kurią jėgą pasirinkti. Ir gana veiksmingas, turint galvoje sunkią palestiniečių padėtį.

4.2.2. Nuo vandens saugyklų iki Karameho

Pirmoji *Fatah* savanorių ataka užfiksuota 1965 metų sausio 3 dieną. Tai buvo sabotžas prieš Nacionalinę Izraelio vandens saugyklą. Joje rūpintasi vandeniu iš Jordano upės, kuri ribojosi ir su Jordanijos valstybe. Ataka tąkart buvo nukreipta prieš Izraelio apsaugos pajėgas.

1962 metais Y. Arafatas ir artimiausi jo šalininkai emigravo į Siriją – valstybę, kuri savo siena dalijosi su Izraeliu. Tuo metu *Fatah* priklausė maždaug 300 karių, tačiau neeilinių gebėjimų dėka Y. Arafato gretos greitai išaugo. Jas papildė turtingi arabai, todėl greitai organizacija sustiprėjo ir finansiškai. Y. Arafatas savo gretas papildė sumaniai išnaudojęs finansinius resursus – kariškiams buvo tiesiog pasiūlyti didesni atlyginimai nei kad mokėta Palestinos Išlaisvinimo Kariuomenėje.

Prasidėjus pirmiesiems išpuoliams prieš Izraelį, savo karius vedė pats Y. Arafatas. Tačiau bruzdėjimai kilo ir organizacijos viduje – ėmė virti konkurencinės įtakos kovos. Y. Arafatas ima derėtis tuometiniu Palestinos lyderiu dėl galimybių suvienyti pajėgas. Tiesa, vos už kelių valandų po vieno iš susitikimų su Palestinos lyderiu, pastarasis žūva ir sklinda kalbos, kad ne be Y. Arafato pastangų. Tiesa, gandai įrodyti nebuvo, o ir Y. Arafato įvaizdžiui tai nepakenkė. Atvirkščiai, dėl incidento apkaltintas ir būsimas Sirijos prezidentas Assadas, todėl tokia situacija vyrus tarsi suartino.

Nemažas vaidmuo Y. Arafatui atiteko Šešių dienų karo laikotarpiu 1967 metais, kai atsakydamas į *Fatah* bombardavimus, Izraelis pasitelkė nemažas karines pajėgas. Kaip tik tuo metu Egipto prezidentas G. A. Nasseras oficialiai jį pavadino palestiniečių lyderiu. Tuoj pat po šio įvykio, *Fatah* gavo 33 iš 105 Palestinos Išlaisvinimo Organizacijos Vykdomojo komiteto vietų, o likusios atiteko kelioms partizanų frakcijoms. Tuomet *Fatah* judėjimas veikė kartu su stipria ir įtakinga Palestinos Arabų Nacionalistų partija, atsiradusia po George'o Habasho inspiruoto Arabų Nacionalinio judėjimo ir išsikovojo dominuojančios jėgos pozicijas.

Dar vienas itin svarbus momentas – Karameho mūšis 1968 metais. Karameh – kaimelis Jordanijoje, kurio arabiškas pavadinimas reiškia orumą, o pati gyvenvietė turėjo išskirtinę reikšmę arabams. Šioje vietovėje buvo įsikūrę *Fatah* štabai, taip pat ir Palestinos pabėgėlių stovyklos. Ir nors Y. Arafatas buvo informuotas apie ruošiamą itin stambų Izraelio išpuolį bei buvo gavęs siūlymus keltis kitur, jis atsakė: „Mes norime parodyti pasauliui, kad šis kraštas priklauso arabams ir kad mes iš jo nesitrauksime“ (Sayigh, 1997).

Būtent Y. Arafato pastangomis *Fatah* būstinė liko vietoje, o jam į pagalbą atėjo Jordanija. Sunki kova atlaikoma. Tuomet įvyksta pirmasis viešas Y. Arafato ir Egipto prezidento G. A. Nassero susitikimas – maždaug po aštuonių mėnesių, kai *Fatah* lyderis tampa Palestinos Išlaisvinimo

Organizacijos pirmininku. Net ir užimdamas tokias aukštas pareigas, Y. Arafatas nesitraukė iš tiesioginio mūšio lauko, tačiau konkretūs jo veiksmai plačiau neapžvelgiami.

Šio mūšio metu Y. Arafato veidas ir tapo plačiai žinomas tarptautinei visuomenei. Jis iškeliamas iki nacionalinių didvyrių, gebėjusių pasipriešinti Izraeliui. Staiga ima ženkliai gerėti finansinė organizacijos padėtis, o su ja – ir ginkluotė. Nenuostabu, kad masiškai plečiasi ir narių gretos – jaunimas tiesiog žavėjosi šiuo charizmatišku lyderiu, tautą apėmė savotiškas transas.

1969 metų pradžioje jis tampa pilnu Palestinos Išlaisvinimo Organizacijos kariuomenės vadovu, o dar po kelių metų – ir politiniu lyderiu.

Y. Arafatas labai stiprią įtaką turėjo ir Libano pilietiniame kare. Jausdama Palestinos Išlaisvinimo Organizacijos spaudimą, ypatingai tokių grupių, kaip *Populiaraus Palestinos išvadavimo frontas* ar *Demokratinis Palestinos išvadavimo frontas*, *Fatah* susiejo save su komunistais ir *Nasseristų Libano Nacionalinių judėjimu*¹⁸. Iš tiesų su *Fatah* save siejantis Sirijos prezidentas Hafizas al – Assadas bijojo prarasti Libano kontrolę. Jis pasiuntė savo armiją kartu su Sirijai palankių grupuočių užnugariu. Turima galvoje Sa'iqā ir *Populiaraus Palestinos išvadavimo frontas* su Ahmadu Jibrilu priešakyje. Jie kovojo su radikaliuoju dešiniuoju krikščionių sparnu prieš *Palestinos Išsivadavimo Organizaciją* bei *Libano Nacionaliniu Judėjimu*. Krikščionių karinėse gretose vienas svarbiausių komponentų buvo prezidentui Camille Chamounui lojali maronitų Falanga.

4.3. Ginkluota diplomatija

4.3.1. „Prekės ženklo“ savybių keitimas - antrasis gyvavimo etapas

Laikui bėgant Y. Arafatas nuo intensyvių karinių veiksmų pereina prie diplomatinių galimybių. 1993 metais Y. Arafatas su Izraeliu pasirašo Deklaraciją ir abi pusės pasižada atsisakyti terorizmo. Labai svarbiu momentu tampa ir Izraelio teisės egzistuoti *Palestinos Išsilaisvinimo Organizacijos* pripažinimas. Toks kardinalus Y. Arafato požiūrio pakeitimas susilaukė aršių reakcijų. Ilgą laiką prieš Izraelį kovojęs jėga, jis pakeitė savo taktiką ir ėmėsi derybų. Po tokių pokyčių Y. Arafatas imtas vertinti labai prieštaringai, nes radikalų priešiškamą pakeitė derybomis ir diplomatija.

Y. Arafato leksikone dingo tokie pasisakymai, kaip „nušluoti Izraelį nuo žemės paviršiaus“, o atsirado nauji, kur kad liberalesni – „Izraelis turi teisę egzistuoti“. Toks *Fatah* lyderio žingsnis tikriausiai buvo itin gerai apgalvotas – viena vertus, jis tapo savotiška opozicija konkuruojančiai

¹⁸ Nasserist Lebanese National Movement.

Hamas organizacijai, kita vertus, siekdamas tikslų diplomatinėmis priemonėmis, Y. Arafatas galėjo tikėtis tarptautinės bendruomenės palaikymo.

Ir jam pavyko – nors ir prieštarinčiai vertinamas, jis atrado kelius dialogui su Izraeliu, o tarptautinė visuomenė jį paskelbė savotiška konflikto viltimi. Pamažu visas visuomenės informavimo priemonių dėmesys buvo sutelktas į derybas ir primiršti kariniai Y. Arafato veiksmai *Fatah* gyvavimo pradžioje. Žinoma, tik primiršti, tačiau itin trapiam taikos procesui tai buvo labai svarbu.

Tokiais žingsniais Y. Arafatas išsikovojo „geriečio“ pozicijas, blogiuko vaidmenį palikdamas A. Yasinui. Bent jau tarptautinės bendruomenės akyse. Kartu su Shimonu Peresu bei Icchaku Rabinu jis 1994 metais apdovanojamas Nobelio taikos premija už pastangas kuriant taiką Artimųjų Rytų regione. Vienas aukščiausių tarptautinių įvertinimų parodo, kad Y. Arafato įvaizdis, nepaisant prieštarinčių vertinimų, kurtas nepriekaištingai.

Perėjimas nuo karinių veiksmų prie derybų tapo linija, atskyrusia *Hamas* ir *Fatah*. A. Yasinas ir Y. Arafatas tarsi pasidalino vaidmenimis: pirmasis pasiliko ties „blogiuko“ vaidmeniu tarptautinės bendruomenės akyse, bet išsaugojo prestižą Palestinoje, antrasis sugebėjo įtikti pasauliui, tačiau nustebino, o kai ką ir nuvylė namuose. Visgi, negalima teigti, kad Y. Arafatui tokie pokyčiai būtų atnešę itin daug žalos – jo reitingai ir toliau buvo vieni aukščiausių. Visgi, konkurencija tarp šių dviejų lyderių išliko. R. Pakso situacija buvo gerokai kita – jis atsirado tuo metu, kai šalyje nebuvo nieko panašaus, žadančio analogiškus dalykus analogiškais priemonėmis. Jam tereikėjo ateiti ir pasiimti šiek tiek pasimetusią, šiek tiek nusivylusią, šiek tiek pavargusią rinkėjų dalį. Palestinos lyderiai ėjo vedini tos pačios idėjos. Skyrėsi tik veikimo būdai, o tai kur kas sudėtingiau stengiantis įtikinti potencialius rinkėjus.

1996 metų balandžio 26 dieną įvyko specialioji sesija. Jos metu suredaguota *Chartija* ir suformuotas *Palestiniečių Nacionalinės Chartijos komitetas*. Būtent šiame dokumente atvirai jau nekviečiama sunaikinti Izraelio valstybės. Tai labai svarus momentas turint galvoje, kad visa *Palestinos Išsivadavimo Organizacijos* ideologija buvo paremta būtent Izraelio tautos sunaikinimu.

Dėl tokių veiksmų Y. Arafatas vietos visuomenės vis dažniau kaltinamas pataikavimu ir nuolaidžiavimu Izraeliui, tačiau vis dar sugeba išlikti neginčijamu lyderiu. Tačiau visuomenė pamažu skaldosi – žmonės pavargsta nuo nuolatinių, nesibaigiančių konfliktų.

Fatah pozicijos ima svyruoti ir dėl vidinių nesutarimų. Panašu, kad Y. Arafato diplomatiniais veiksmais ne visada pritaria kiti organizacijos lyderiai. Be to, vis garsiau aidi korupcijos skandalai. Tokioje nepatogioje padėtyje bonus taškus renkasi *Hamas* – organizacija, užsitarnavusi simpatijas savo labdaringa socialine veikla.

Svarbus momentas dar ir *Hamas* lyderis, puikiai įtvirtinęs kieto, nepalenkiamo, besilaikančio tradicijų, teisingo ir atviro žmogaus reputaciją. Be to, dar ir neįgalus. Žinoma, tokia kūno negalios ir stiprios valios priešprieša taip pat iškovoję nemažai simpatijų.

Be to, palestiniečiams neįprasta pati idėja, kad su Izraeliu galima derėtis. Praktiškai kiekviena šeima vienaip ar kitaip nukentėjo – kas prarado artimuosius, kas tapo pabėgėliais, kas matė išpuolių žiaurumus. Natūralu, kad nemaža dalis visuomenės tokiomis Y. Arafato idėjomis ne ypatingai žavėjosi. Vis dėlto, šis vadovas buvo toliaregis, suvokiantis, kad laimėti (ar bent jau patirti kuo mažesnius nuostolius) galima tik taikiais, Vakaruose pripažintais ir palaikomais būdais. Juo labiau, kad Palestinei būtina tarptautinės visuomenės parama. Y. Arafatas sugebėjo ją gauti.

Ne atsitiktinai *Fatah* lyderis 1996 metais tampa pirmuoju Palestinos prezidentu. Tuo metu *Fatah* su Y. Arafatu priešakyje ima kalbėti apie dviejų valstybių – Izraelio ir Palestinos – nepriklausomybę. Vis dėlto, derybos itin sunkios. Y. Arafato kritikų, kaip ir šalininkų, pakankamai daug abiejose barikadų pusėse.

4.3.2. Derybininko įvaizdžiui atsisakoma žmogiškojo faktoriaus

Vis dėlto, ilgą laiką Y. Arafatas gyveno tarsi „ant lagaminų“ – nuolat judėjo iš šalies į šalį, kūrė savotiškas palestiniečių valstybes kitų valstybių viduje (galvoje turima *Palestinos Išsilaisvinimo Organizacija*, pasižymėjusi itin griežta struktūra), tuo tarpu apie jo asmeninį gyvenimą buvo žinoma mažai. Y. Arafatas jį saugojo lyg savo akies vyzdį. Viena vertus, tai suprantama net dėl kelių priežasčių.

Pirma, turint galvoje visą jo veiklą ir politinę situaciją (į jį, kaip ir į A. Yasiną Izraelio karinės pajėgos kėsinosi ne vieną kartą) tokį uždarumą galima pagrįsti artimųjų apsauga. Kita vertus, arabams nebūdinga „į viešumą“ eiti su antrosiomis pusėmis, joms retai suteikiama vieša balso teisė (bent jau tuo metu – tikrai). Galima prisiminti ir apie neaptarinėjamą faktą, kad Y. Arafatas nebendravo su savo tėvu, nedalyvavo jo laidotuvėse, o vėliau net nelanko gimdytojo kapo.

Y. Arafato vedybos taip pat buvo nuslėptos. Apie žmoną Suha Tawil tarptautinė visuomenė nežinojo mažiausiai pusantrų metų, todėl buvo sukelta nemažai nuostabos, kai apie jos egzistavimą prabilta Osle. Plačiai nekvestionuotas ir jo dukters, pavadintos Y. Arafato motinos garbei Zahwa vardu, gimimas. Taigi, jeigu R. Paksas savo rinkiminei kampanijai plačiai išnaudojo šeimą, arabiškieji lyderiai šia situacija pasinaudoti negalėjo.

Skirtingai nuo A. Yasino, Y. Arafatas savo asmeninį gyvenimą kruopščiai dangstė. Panašu, kad *Fatah* lyderis nenoriai kalbėjo net apie savo šeimą vaikystėje. Nors jo kelias nemistifikuotas, apie jį

informacijos apskritai labai mažai. Regis, Y. Arafatas norėjo save pateikti tik kaip politinis veikėjas, kovotojas, bet ne kaip žmogus. Šį šiltąjį faktorių jis praleido, tiksliau, griežtai nutylėjo. Visgi, tokiam nusižmoginimui (šiuo atveju), kai politinis kūnas pristatomas tik kaip oficialus objektas, be visiems būdingų šiltų akcentų, Y. Arafatui, regis, nepakenkė. Jo įvaizdis formuotas griežtai, kryptingai, užtikrintai. Ir vienareikšmiškai – kaip kovotojo, derybininko. Tačiau ne kaip šilto šeimos žmogaus.

Prie savos visuomenės jis ėjo kitu keliu, nebandydamas papirkti humaniškuoju faktoriumi. Vienok, tai apgalvotas žingsnis. Į pirmąjį planą Y. Arafatas iškėlė nacionalizmo idėją, ilgą laiką sukosi kovos kūryboje, kur nėra vietos nei moterims, nei vaikams, nei emocijoms. Išskyrus jausmus tėvynei. Ir panašu, kad tai suveikė. Viena vertus, berniukų noras žaisti karą žinomas visame pasaulyje. Kita vertus, pietuose šis jausmas itin stiprus, todėl turint galvoje dar ir paties *Fatah* lyderio ryžtą bei pasišventimą, toks pavyzdys uždegė. Y. Arafats žmonių mylėtas.

4.3.3. Tinkamu laiku ir tinkamoje vietoje

1988 metais Arafato politikoje įvyksta esminis lūžis: Jungtinių Tautų sesijoje, vykusioje Ženevoje (Šveicarija), Y. Arafatas bene pirmą kartą prabyla apie organizacijos ketinimus atsisakyti teroristinių veiksmų ir ima kalbėti apie taikos siekimą. Vėliau *Palestinos Išsilaisvinimo Organizacija* prisidėjo prie Irako karo ir 1991 metais situacija pasikeitė iš esmės - už kelių metų pasirašomas Oslo Susitarimas, vėliau aršiai kritikuojamas A. Yasino.

Atrodytų, tokie kardinalūs veiklos pakeitimai turėjo šokiruoti vietos visuomenę, tačiau vėliau sekę Y. Arafatui pergalingi prezidento rinkimai parodė ką kitą. Taigi, galima teigti, kad šis lyderis ne tik puikiai išvelgė tarptautines tendencijas, bet ir gerai jautė savo tautos nuotaikas. Skirtingai, nei A. Yasinai, jis tarptautinės bendruomenės reikšmės nenuvertino. Tačiau tarptautinio pripažinimo siekis skiriasi ir nuo R. Pakso ambicijų. Pastarajam būti pripažintam rūpėjo dėl valdžios įtvirtinimo šalies viduje, o Y. Arafatui – dėl taikos regione, net jei teko rizikuoti reputacija Palestinos viduje.

Taktikos pokyčius labai greitai vainikavo apčiuopiami rezultatai – Izraelis suskubo parodyti savo geranoriškumą. Turbūt negalima atmesti ir Sovietų Sąjungos žlugimo įtakos Y. Arafato sprendimams – jis negalėjo būti toks užtikrintas, nes neteko stipraus tarptautinės arenos rėmėjo. Vis dėlto, *Fatah* lyderis laiku ir vietoje priėmė svarbius sprendimus ir tai atsispindėjo itin teigiamais rinkimų rezultatais.

Žinoma, negalima teigti, kad laimėjęs prezidento rinkimus, Y. Arafatas buvo itin demokratiškas vadovas. To tikėtis ir negalima – kiekvienai laisvei, kiekvienai demokratijai reikia suaugti. Artimųjų Rytų kultūros ir istorijos kelias gerokai skiriasi nuo europietiškojo, todėl nenuostabu, kad ir sąvokos laisvė ar demokratija čia suvokiamos kiek kitaip. Ne atsitiktinai Y. Arafato valdymas labiau priminė

diktatorišką, gal kiek sušvelnintą, variantą. Visiškai laisvei nepribrendo nei pati visuomenė, nei klostėsi palanki tarptautinė situacija. Galima sakyti, kad šaliai reikėjo tvirto kumščio.

Tiesa, stebint vėlesnius įvykius galiame teigti, kad Y. Arafato taikoma lanksti kietojo kumščio politika (viena vertus, jis griežtas vadovas ir derybininkas, kita vertus, jis kaltinamas itin švelniu tonu bendraujant su Izraeliu) nepasitvirtino – pačios partijos viduje prasidėjo neramumai, vyko korupcijos skandalai ir pan. ir Y. Arafatas nebegalėjo išlaikyti visos partijos pačių aukščiausių reitingų vien savo įvaizdžiu. Kaip parodė paskutiniai parlamento rinkimai, *Fatah* ilgametės lyderio pozicijas teko užleisti itin aršiai A. Yasino *Hamas*.

Vadinamoji kieto kumščio politika būdinga visiems trimis lyderiams. Skiriasi tik jos laipsnis ir pateikimo būdai. Žinoma, subtiliausias R. Pakso atvejis, tačiau kitaip ir negali būti – Lietuva aptariamuoju metu jau buvo laisva, taiki Vakarų valstybė, jos net ir itin prorusiškai nusiteikusių piliečių daliai griežtas ir atviras kumštis atrodo mažų mažiausiai nepadorus (žinoma, galima atrasti įvairių tipažų, bet jie nesudaro tokio didelio nuošimčio, kad būtų galima apie tai kalbėti). Tuo tarpu palestiniečiai lyderiai galėjau sau leisti, be to – ir turėjo – pasitelkti geležinį kumštį, nes būta tokių realijų. Tačiau, vėlgi, skyrėsi kumščio tvirtumo laipsnis ir rodymo būdai – Y. Arafatas, atstovaujantis derybininko ir oficialaus politikos vaidmenį, negalėjo sau leisti taip atvirai tuo kumščiu mojuoti.

4.3.4. Nepateisinęs lūkesčių derybininko įvaizdis

Vienas iš Y. Arafato saulėlydžio pranašų buvo 2000 -ųjų liepos 11 -14 dienomis vykęs *Camp David* susitikimas. Jo metu B. Clintonas, atvirai vadintas proizraelietišku valstijų vadovu, bandė atkartoti Jimmio Carterio sėkmingas derybas. Sukvietęs Y. Arafatą ir Izraelio premjerą Ehudą Baraką, jis pasiūlė bendromis jėgomis ieškoti kelių į taiką.

Įdomu tai, kad Izraelis tuomet iš tiesų siūlė gana neblogą variantą – jis žadėjo palestiniečių nepriklausomybę, sutiko pasitraukti iš 97 proc. Vakarų pakrantės ir viso Gazos ruožo, sukurti Palestinos valstybę su sostine Rytine Jeruzale. Už tai prašyta pripažinti Izraelio suverenitetą, Vakarų sieną, kuri religijos požiūriu itin svarbi žydams ir pan.

Daugelio nuostabai ir pasipiktinimui, Y. Arafato atsakymas į visus siūlymus buvo neigiamas. Žinoma, B. Clintonas viešai pareiškė, kad dėl taikos derybų proceso žlugimo kaltas *Fatah* lyderis. Toks žingsnis Y. Arafato įvaizdžiui reiškė labai daug. Kaip vėliau sakė pagrindinis JAV taikos derybininkas

Dennisas Rossas, Y. Arafatas, prieš Izraelį kovojęs visą gyvenimą, negalėjo taip lengvai imti ir užbaigti šio konflikto. Taip tarsi būtų nelikę visos jo gyvenimo prasmės – kovos prieš Izraelį¹⁹.

Taigi, toks netikėtas sprendimas susilaukė itin neigiamos tarptautinės reakcijos. Visuomenė tiesiog negalėjo suprasti motyvų. Iki tol Y. Arafatui visai neblogai sekėsi vystyti savo, kaip palestiniečių kovotojų už nepriklausomybę lyderio, įvaizdį. Lyderio, kuris pasižymėjo nuoseklia, tvirta politika.

Galima kelti hipotezę, kad Y. Arafatas, nuo tiesioginių ginkluotų kovų perėjęs prie derybų, rūpinosi tarptautiniu savo įvaizdžiu, tačiau atsisakydamas Deivido stovykloje išsakytų siūlymų, duoklę atidavė įvaizdžiui savo tautiečių akyse. Juk po Oslo susitarimo nemaža dalis palestiniečių vis garsiau reiškė nepasitenkinimą Izraeliui „nuolaidžiaujančia“ Y. Arafato politika. Visuomenės viduje akyse krito jo partijos reitingai. Jų anaip tol nekėlė nei organizacijos vidaus kovos, nei nesiliaujantys korupcijos skandalai. Taigi, galima tik numanyti, kiek Y. Arafato sprendimui sužlugdyti Deivido stovyklos derybas įtakos turėjo vidaus reikalai ir šlyjantis įvaizdis. Tiek *Fatah*, tiek ir jo paties.

Netrukus po šių derybų žlugimo, Artimuosius Rytus užliejo nauja teroro ir prievartos banga. Y. Arafatu nepasitikėjo ne tik naujasis JAV prezidentas J. G. Bushas, Izraelio vadovybė, bet ir Palestinos jaunimas, visą laiką girdėjęs apie Y. Arafato Palestinos išlaisvinimo kovas ir pažadus. Išvargę, neraštingi ir nuskurdę žmonės pasisuko į fundamentalias organizacijas – taip pat ir *Hamas*, niekada nepriėmusios Oslo susitarimo. Y. Arafato saulė nusileido.

2005 metais vykusių Palestinos prezidento rinkimų metu *Fatah* pralaimėjo Mahmoudui Abbasui. Tais pačiais metais *Hamas* laimėjo didžiulę pergalę beveik visose šalies savivaldose. *Fatah* tai buvo ryškus ženklas, kad reikalingos radikalios reformos organizacijos viduje. Pastaruoju metu palestiniečių akyse jos prestižas stipriai smuko. Gyventojai vis garsiau ėmė kalbėti apie jos viduje išsisknijusią korupciją ir kompetencijos einamaisiais klausimais trūkumą. Politikos analitikas Salakas Abdel – Shafis BBC teigė, kad *Fatah* turi problemų ir dėl lyderių. „Manau, padėtis labai rimta – panašu, kad organizacijos vadovai nesugeba rasti bendrų sprendimų jokiais klausimais“, - teigė jis (Johnston, 2005).

Taigi, tarptautinėje visuomenėje suabejota Y. Arafato, kaip *Fatah* lyderio ne tik galiomis, bet ir įgaliojimais.

¹⁹ <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/arafat.html> [žiūrėta 2008 m. sausio 11 d.].

4.4. Politinis Y. Arafato kūnas sugautoje akimirkoje

Kaip ir A. Yasino atveju, labai sunku nustatyti, kurios Y. Arafato nuotraukos publikuotos sąmoningai mąstant apie jo įvaizdį, o kurios – žurnalistų užklyptos ir įamžintos akimirkos. Vis dėlto, ieškant tarptautinėje erdvėje dreifuojančių fotografijų, buvo stengtasi kiek įmanoma daugiau rinkti tas, kurios galimai darytos sąmoningai – t.y. specialiai Y. Arafato įvaizdžiui formuoti (ne fiksuotos žurnalistų). Tiesą pasakius, tokias nuotraukas atrinkti gana lengva dėl Artimųjų Rytų politikų ir apskritai vaizduojamojo meno specifikos. Juo labiau, kad ypač gausu nuotraukų nuotraukose, kur vietos gyventojai iškėlę laiko Y. Arafato vietoje darytas fotografijas, be abejonės, orientuotas palestiniečių visuomenei.

Be to, kaip jau minėta, arabiškiems kraštams su vienokiomis ar kitokiomis išimtimis būdingos „pasinės“ politikų nuotraukos, todėl atskirti jas nuo žiniasklaidos fiksuotų judesio, mimikos akimirku gana lengva.

4.4.1. Pirmieji žingsniai viešumo link

Ankstyvojo politinės veiklos laikotarpio Y. Arafato fotografijos – gana kasdieniškos, nelabai kuo išsiskiriančios (žr. 3 priedą. 11 fotografiją). Dažniausiai jis vaizduojamas prie diskusijų stalo, į ką nors nukreiptu žvilgsniu – užfiksuotas veiksmo. Paprastai tokiose fotografijose žmonių nedaug – vos keli. Ir tie patys arba užsisukę, arba neaiškiai pasisukę. Todėl, norom nenorom Y. Arafato kūnas tapdavo pagrindiniu, akį traukiančiu. Tačiau, skirtingai nuo anksčiau aptartų lyderių, niekada vienas ar vienišas – jis vaizduojamas veiksmo, tiksliau, diskusijoje, nuolatinėje komunikacijoje. Taip tarsi įamžinama veikloji Taip tarsi įamžinama veikloji Y. Arafato pusė, gyvenimo būdas – diskutuoti, dirbti, veikti, bet ne pozuoti.

Anų laikų naudota apranga – „pasaulietiška“. Turima galvoje ne įprasti arabiški drabužiai, o vakarietiškos kelnės, marškiniai, švarkai. Vis dėlto, visi jo apdarai – nekrintantys į akis. Kuklūs, primenantys laisvalaikio. Spalvos neryškios – balta, juoda, pilka, ruda – nugesintos, nerėžiančios akies. Tačiau panašu, kad šios fotografijos – ne iš tų, apgalvotų, formuojančių įvaizdį. Apranga – galbūt, tačiau ne fotografijos.

Turint galvoje, kad Y. Arafatas buvo Kuveite dirbantis verslininkas, galima teigti, kad finansinė jo padėtis nebuvo bloga. Visgi, jis dėvėjo itin paprastus, į akis nekrentančius drabužius. O juk arabų polinkis puoštis žinomas gana plačiai. Kaip tik šis faktas ir leidžia daryti prielaidas, kad Y. Arafato apranga – apgalvota. Būtų labai nekuklu puoštis ar kaip kitaip rodyti savo sočių kasdienybę ir tuo pat

metu kalbėti skurstantiems palestiniečiams apie teisę gyventi sočiai, laisvai ir saugiai. Taigi, panašumų su A. Yasinu yra – abu stengiasi tarsi neišsiskirti iš minios. Tačiau aprangos kodas – stipriai konkuruojantis: *Hamas* lyderis stengiasi patraukti ištikimybe tradicijoms, o tai konservatyviai visuomenei itin svarbu.

Tuo tarpu Y. Arafatas dėvi praktiškesnį drabužį, tarsi nesiteikdamas skirti deramo dėmesio tam, kas visuomenei iš tiesų svarbu. Tačiau tai daro santūriai, nesistengdamas įžeisti, tarsi sakydamas, kad kariaujančiam politikui vakarietiškos kelnės – kur kas patogiau, tarsi būtinybė. Juo labiau, nugesinta spalvomis – vadinasi, tikrai ne sekiojant išpuikusias Vakarų madas.

Vis dėlto, „pasaulietiniais“ rabužiais vilkinčio Y. Arafato fotografijų tarptautinėje erdvėje gerokai mažiau, nei vėlesniųjų, tapusių kanoninėmis. Bet nenuostabu – tuomet Y. Arafatas savo dėmesį labiau telkė į vietos žmones, o ne tarptautinę visuomenę, jam rūpėjo palankiai atrodyti palestiniečių akyse. Tuometinės realijos buvo tokios, kad reikėjo ištirpti minioje, neišsiskirti prabangiais buitinais dalykais, sudaryti įspūdį, kad jis vienas iš minios, toks, kaip ir visi. Savas. Toks, su kuriuo kartu eitum į karą. Nes realiai vyko karas ir *Fatah* reikėjo karių. Taigi, Y. Arafato kūnas buvo išnaudotas formuoti tuo metu geidžiamiausią realijų produktą – kovotoją priešakiniuose frontuose, tačiau ne nutolusį vadovą, o bendramintį, esantį čia pat šalia, tokį, kuriam galima ištiesti ranką. Kuris nėra kuo nors pranašesnis. Na, bent jau materialiais dalykais. Sąsajas su lietuviškuoju lyderiu atrasti nesudėtinga – idėja „arčiau žmonių“ pakankamai gyva abiejuose regionuose.

Panašu, kad būti turtingu nėra populiariu ne tik Lietuvoje, bet ir Palestinoje. Kaip matoma A. Yasino atveju, taip pat ir Y. Arafato – stengiamasi išvengti et kokių aliuzijų į materialinę gerovę. Nenuostabu – juk tauta vargsta kovoje ir Izraelio priespaudoje. Panašu, kad A. Yasinas, pasirinkęs aprangą, žengė kur kas toliau, nei Y. Arafatas. Bent jau iš pradžių. Tiesa, *Hamas* lyderis drabužių liniją išlaikė vientisą visą savo lyderiavimo epocha. Tuo tarpu Y. Arafatas keitėsi, tačiau ir jo apranga – gana pastovi ir vientisa.

Įdomu pastebėti, kad pirmojo periodo metu Y. Arafatas visada fiksuotas veiksmė, t.y. su kuo nors bendraujantis ir beveik niekada – pozuojantis. Tiesa, reikėtų paaiškinti, ką reiškia pirmas periodas. Y. Arafato fotografijose aiškiai matoma riba, persilaužimas. Pirmuoju periodu fiksuotose fotografijose lyderis apsirengęs kaip civilis, paprastai ir neišsiskiriančias. Visada su kuo nors bendraujantis ir užkluptas tarsi netyčia, netgi sudaryta iliuzija, kad jis nemato esąs fotografuojamas.

Antrąjį periodą galima drąsiai vadinti oficialiaja Y. Arafato puse. Sąmoningai apgalvota ir kurta. Tai rinkimams tinkančios nuotraukos, kuriose vientisa ne tik pati idėja, bet ir vaizdas – Y. Arafatas matomas tik su karine uniforma ir tautišku galvos apdangalu. Šia, periodui visai vertėtų skirti daugiau dėmesio.

4.4.2. Paveikslas, tapęs lyderio „brand“²⁰

4.4.2.1. Duoklė tautiškumui

Antrajam periodui priskirtose nuotraukose Y. Arafatas išlaiko pabrėžtinai vientisą įvaizdį. Karinė uniforma ir nacionalinis galvos apdangalas tarsi suaugo su šiuo lyderiu, tapo neatsiejama jo dalimi (žr. 3 priedą, 12 fotografiją). Ir visiškai nesvarbu, kokiose pozicijose jis užfiksuotas – portretinėje fotografijoje, susitikimų metu, propagandiškoje reklamoje, netgi karikatūrose. Iš tiesų, šaržai išryškina, hiperbolizuoja asmenybei būdingus bruožus (žr. 3 priedą, 13 paveiksluką). Be didelės Y. Arafato nosies, visur, netgi šaržuose, fiksuojama jo karinė uniforma ir nacionalinis galvos apdangalas. Tai – neatsiejama *Fatah* lyderio atributika – visai kaip A. Yasino barzda ir galvos apdangalas ar R. Pakso lėktuvas.

Nėra abejonių, kad toks jo įvaizdis pasirinktas neatsitiktinai. Kaip jau minėta skyriuje apie A. Yasiną, arabams ypatingai svarbios tradicijos. Konservatyvi visuomenė visada gerbs ir sveikins papročių laikymąsi. Šiuo atveju nacionalinis galvos apdangalas atlieka ne vieną funkciją. Visų pirma, jis pridengia Y. Arafato plikę (kaip galima matyti iš ankstesnių jaunystės fotografijų, ši problema jį kankino jau seniai). Taigi, estetinis aspektas. Antras dalykas – vyresnio amžiaus vyrams vaikščioti plika galva savotiškai nepadoru. Gatvėse netgi didieji nenuoramos dažnai plikes dengia bent jau nertomis lengvomis kepuraitėmis.

Trečiasis ir, ko gero, pagrindinis aspektas – tautiškumo, susitapatinimo su palestiniečiais (identifikacijos) būdas. Kaip jau minėta anksčiau, arabai pagal vyriškos skaros raštą ir spalvas gali nustatyti netgi tautybę. Tikiu būdu Y. Arafatas pabrėžia savo palestinietišką kilmę.

4.4.2.2. Drabužis, tinkamas visiems atvejams

Galima išskirti dar bent keletą aspektų, tačiau jie nėra tokie svarbūs ir ties jais ilgiau apsistota nebus. Kur kas svarbesnis aprangos momentas – uniforma. Karinė uniforma. Y. Arafatas nemažą gyvenimo dalį praleido kovose, tad natūralu, kad jam ši uniforma – artimas dalykas. O ir Artimųjų Rytų vyrus tokia apranga traukia, kelia pagarbą ir simpatijas.

Karinė uniforma tarsi pabrėžia Y. Arafato kovingą gyvenimo kelią ir primena, kad visą savo laiką jis skyrė kovoms už Palestiną ir jos žmones. Galiausiai – tai labai patogus munduras bet kokiems,

²⁰ Nuo angliškojo žodžio „brand“ kilusi svetimybė, viešųjų ryšių specialistų naudojama apibrėžti prekinį ženklą.

net diplomatiniais susitikimams. Juk protokolas leidžia karinę uniformą – štai ir praktiškasis momentas.

Kalbant rimtai, karinė uniforma – labai svarbus akcentas iš tikrųjų itin vientisame ir apgalvotame *Fatah* lyderio įvaizdyje. Ji tarsi įprasmina jo kovas, siekius ir padėtį. Ji tarsi visų palestiniečių kovų simbolis. Tuo pat metu subtiliai pabrėžiamas ir karingas tautos bei paties lyderio nusiteikimas. Taip pat jo griežtas tonas ir derybų forma. Tuo pat metu jis atrodo itin tvarkingas ir elegantiškas. Karinė uniforma turi daugybę kodų ir beveik visi jie tinka šiuo atveju.

Y. Arafato suformuotas išorinis įvaizdis (čia nekalbama apie lingvistinius dalykus) toks stiprus, kad jam galėtų pavydėti bet kuris pasaulinio lygio politikas. Spauldoje užfiksuoti atvejai, kai netgi įnoringasis ir gana atsiribojęs Holivudas seka šio politinio kūno pėdomis, jį imituoja ir kuria jo įvaizdžiu paremtas madas (žr. 3 priedą, 14 fotografiją). Tai, ko gero, precedento neturintis atvejis, tik patvirtinantis Y. Arafato sukurto savotiško „brando“ stipriąją pusę. Iš tikrųjų, kiek įžymybių kopijuoja politikus? Įprasta, kad jie greičiau tampa įvaizdžio ir siekiamybės pavyzdžiais paprastiems mirtingiems. Turint galvoje, kad kopijuojamas ne šiaip sau garsus žmogus (ir ne šiaip sau paprasto piliečio, o Holivudo pažibos Colino Farellio), o politinis ir kontraversiška vertinamas lyderis iš Artimųjų Rytų – galima teigti, kad Y. Arafatas kaip sėkmingas pavyzdys puikiai tiktų ryšių su visuomene specialistams skirto vadovėlio skyriuje apie prekės ženklą.

4.4.3. Politinio kūno poza arba pasirengęs rinkimams

Vyraujančios Y. Arafato fotografijos – kaip pasakytų mūsų ryšių su visuomene specialistai – rinkiminės. Žiūrint pateiktas nuotraukas prieduose (žr. 3 priedą, 15 ir 16 fotografijas), gali susidaryti įspūdis, kad visos jos padarytos vienos fotosesijos metu. Ta pati apranga, ta pati poza. Tiesa, kai kur ji skiriasi – vienoje fotografijoje Y. Arafatas iškėlęs į orą du, taiką simbolizuojančius, pirštus, kitur kariškai atiduodamas pagarbą delną pakėlęs prie galvos. Dar kitur užfiksuotas tiesiog lyderio veidas. Vienur besišypsantis, kitur net ir labai rimtas. Dažniausiai žiūrintis ne į objektyvą, o į nematomą pašnekovą ar minią. Visada tarsi fiksuotas veiksmas. Bet išlaikantis portretinės fotografijos bruožus. O dėl pastovios aprangos linijos sudaro vientisos nuotraukų serijos įspūdį. Tarsi iš vienos fotosesijos.

Kaip ir įprasta portretinei fotografijai, Y. Arafato veidas fiksuojamas stambiu planu, tokiu, kuris išryškina veido mimikas, raukšleles – nuo iki. Įdomu tai, kad nepaisant karinės aprangos ir griežto jo būdo bei labai rimtos politikos ir pasisakymų, nuotraukose pateiktas veidas dažniausiai šviečia jei ne šiluma, tai bent skleidžia keistą jaukumo jausmą. Tarsi itin griežtas, reiklus, bet teisingas ir savas.

Visgi, jei A. Yasiną kūrė „savo tarp savų“ įvaizdį, šiek tiek manipuliuodamas savo negalia ir tarsi kartas nuo karto netiesiogiai prašydamas aplinkinių pagalbos ir užuojautos, tai Y. Arafatas kūrė visiškai priešingo lyderio įvaizdį. Tokio, prie kurio ne kiekvienas išdrįstų priėti.

Y. Arafatas, nors ir bendraudamas su daugybe žmonių – politikų, kariškių, paprastų piliečių, dalyvaudamas daugybėje susitikimų ir darydamas, ką visi politikai daro – spausdamas rankas, glostydamas galvas ir pan. – visada sugebėjo išlaikyti tam tikrą distanciją. Jis nepriklauso tiems lyderiams, prie kurių regis prieisi ir pakalbėsi. Tai ryškus jo ir A. Yasino bei R. Pakso skirtumas. Šiuo atžvilgiu jo kurtas įvaizdis iš principo skyrėsi. Kita vertus, A. Yasiną, kaip teroristinėms organizacijoms priklausančios jėgos lyderis, buvo savotiškai izoliuotas nuo didžiosios politikos. Čia nekalbama apie laikotarpį, kai jo partija, jau be paties A. Yasino, tapo oficialia daugumą parlamente turinčia partija.

Y. Arafatas dažniausiai vaizduojamas stambiu planu, dažniausiai fonas neaiškus, suliejamas. Nėra netgi minios, ar, kaip A. Yasino atveju, kariškių antrame plane. Nuotraukos verčia sutelkti dėmesį į vienintelį objektą – veidą. Keista, tačiau toks pozicionavimas nesukuria vienišo kovotojo ar lyderio iliuzijų. Išryškėja pagrindiniai jo bruožai – ryžtas, tvirtumas, kovingumas, griežtumas, teisingumas.

Y. Arafato nuotraukos pozicionuojamos taip, kad nereikia akcentuoti netgi Palestinos vėliavos. Tai gana keistas pasirinkimas, ypač turint galvoje, kad arabiškieji lyderiai tradiciškai fotografuojasi vėliavos fone ar bent jau apačioje įdedama jos emblema. Ko gero, akcentuotina Y. Arafato galvos skara ir užpildo šį vakuumą, nurodydama priklausomybę tautai.

Nuotraukos, kuriose Y. Arafatas užfiksuotas su kitais politikais, žinoma, priklauso tarptautinei žiniasklaidai. Vis dėlto, šia prasme jos objektyvios – kiekvienam lyderiui tokioje fotografijoje skiriamas proporcingas dėmesys. Visgi, jos ir negali būti kitokios, nes tai fotografijos iš oficialių, žurnalistams skirtų susitikimų, kurių metu spaudžiamos rankos, pasirašomos ar įteikiamos sutartys su visomis joms privalomomis šypsenomis. Šiuo atveju tokios fotografijos neįdomios.

4.5. Švelni konkurencija: menas laviruoti

Vienas iš įdomesnių nuotraukų tipų, vertas atskiros analizės – *Hamas* ir *Fatah* lyderių susitikimai. Tiesa, tokių fotografijų nėra daug. Šiam darbui pateiktos tik dvi (žr. 3 priedą, 17 ir 18 fotografijas). Vis dėlto, jos gana panašios, su itin būdingais, atsikartojančiais elementais. Nors galima numanyti, kad šios fotografijos užfiksuotos ne įvaizdžių kūrėjų, o žurnalistų, galima stebėti, kaip abi pusės vaidina savo vaidmenis, profesionalumu nenusileisdamos viena kitai.

A. Yasinąs puikiai išnaudoja savo neįgalumą – mielai priima Y. Arafato bučinius. Jis, tarsi mažas vaikas, palaimingai užmerkia akis ir ištiesia kaklą link *Fatah* lyderio, kuris tėviškai bučiuoja kaktą. Abiejose nuotraukose abu veikėjai jaukiai šypsosi ir galima manyti, kad yra tikrai gerai draugai, šiltai bendraujantys ir užgesus žiniasklaidos šviesoms. Vienok, šių dviejų žmonių tikslas tas pats, taigi ir interesai bendri. Net jeigu abu atstovauja konkuruojančioms jėgoms.

Kol A. Yasinąs mielai priima šiltą Y. Arafato bučinį, šis, panašiu, su mielu noru lenkiasi prie neįgalaus konkurento ir jį sveikina. Taip pat besišypsodamas. Šiose fotografijose jie tarsi nenumano esant žmonių su kameromis, jiems tai – tarsi sustojusi akimirka, kai susitinka du mieli draugai, bendraminčiai. Stebint du lyderius, iš tikrųjų sunku nuspėti, ar tai nuoširdžios šypsenos ir širdingi susitikimai, ar gerai atliktos scenos.

Visgi, šioji nuotrauka viršenybę tarsi suteikia Y. Arafatui – tai jis stovi aukščiau. Tai jam atitenka iniciatyva sveikintis (dėl savo padėties A. Yasinąs negali atsistoti kaip lygiavertis partneris ir pasisveikinti, turi tarsi laukti *Fatah* lyderio malonės), jam netiesiogiai atitenka ir aukštesniojo rango vaidmuo.

Visiškai kitokia antroji nuotrauka (žr. 3 priedą, 18 fotografiją). Čia abiem lyderiams suteikiamos vienodos pozicijos – abu užfiksuoti vienodame horizontaliame ir vertikaliame lygmenyse. Abu lygiaverčiai. Besišypsantys, vėl draugiški. Tačiau ir čia šiek tiek išlenda veiklesnioji Y. Arafato pusė – nuotraukoje matosi jo iniciatyva (ar bent jau didesnis jos intensyvumas) siekiant bendraminčio rankos. Tai labai subtilus pranašumo ženklas. Gal net ir abejotinas. Tačiau šioje fotografijoje lyderiai apsupti itin draugiškos atmosferos – jų žvilgsniai nukreipti skirtingomis kryptimis, tačiau tikrai ne priešiški – tarsi norėtų vienas į kitą atvirai pažiūrėti, tiesiog fotoobjektyvas šiek tiek paskubėjo užfiksuoti reikiamą akimirką. Jų veidai šypsosi ir galiu numanyti, kad bendrauja jie maloniomis temomis. Lyg seni geri draugai. Atrodo, kad lyderiai juokauja, o Y. Arafatas draugišku rankos palietimu skatina A. Yasiną, ragina nebijoti, nesikuklinti. Vėlgi, norom nenorom išnyra Y. Arafato noras pirmauti.

Visgi, Y. Arafato intensyvesnį aktyvumą išlyginą A. Yasino negalia ir abiejose nuotraukose sunku išskirti vieno kurio pranašumą ar intensyvesnį dėmesio vogimą. Šiuo požiūriu nuotraukos labai įdomios, nes vienas akcentas tarsi užpildo kito spragas ir konkuruodami skirtingomis formomis, abu lyderiai tose pačiose fotografijose gauna po lygiai – pirmąjį planą. Nepaprastai įdomi pozicija.

Kaip ir reikia tikėtis, abiejose fotografijose antrajame plane – nieko nesakanti minia. Jo anonimiška, be veidų ar nuorodų į kieno nors priklausomybę. Tačiau abu lyderiai – su sava, neatsiejama atributika. Y. Arafatas vilki karinę uniformą, o galvą dengia nacionaliniu vyrišku

apdangalu. Taip jis nurodo atstovavimą oficialiajai, arabų kraštams moderniajai pusei. Tačiau išlieka lojalus ir ištikimas palestinietiškosioms vertybėms. Nuoroda paprasta – galvos skara.

A.Yasinas atstovauja senąsias tradicijas – jam būdinga paprasta, tiesa, iškilmingesne nei įprastai, apranga (visgi, oficialūs ir turbūt svarbūs, ne eiliniai susitikimai, gal net iškilmės) ir tradicine skara. Tiesa, antrojoje nuotraukoje jo drabužiai parinkti itin atsakingai – dėvėdamas tamsią aprangą, A. Yasinas pasirenka kontrastingą baltą skarą. Taip išvengiama niūros, juodai spalvai būdingos, auros, o balta spalva, gobianti galvą, suteikia ypatingą gerumo ir ramybės įvaizdį. Šiuo atveju jis šiek tiek pranašesnis už *Fatah* lyderį – nenuraukia savo vizualinio politinio kūno įvaizdžio vientisumo, tačiau atrodo kur kas gyvesnis, patraukiantis dėmesį, sukuriantis nuotaiką. Tuo tarpu Y. Arafatui lieka tenkintis savo ištikimybe vizualiniam vientisumui, tačiau pilkuma jis ryškiai pralaimi *Hamas* lyderiui.

Abiejų lyderių fotografijos stebėtojui tarsi sako – mes konkuruojam, tačiau už bendrą tikslą – laisvą ir nepriklausomą Palestiną esame pasirengę dirbti išvien. Pasauliui tartum siunčiama žinia – palestiniečiai vieningi. Ir visai nesvarbu, kad fotografijose vyksta maža, subtili, juntama tik nagrinėjant konkurencinė kova dėl lyderiavimo. Kita vertus, tiek *Hamas*, tiek *Fatah* laikytos pagrindinėmis politinėmis (arba ir ne) jėgomis, kurioms alternatyvų ir konkurentų taip ir neatsirado. Siekiančios bendro tikslo, tik skirtingais būdais, savo priešpriešą išryškino gana vėlai, kai Y. Arafatas perėmė derybų arba nuosaikesnę taktiką, o A. Yasinas pasirinko radikalaus lyderio pozicijas.

Per šias dvi asmenybes formuoti ir *Hamas* bei *Fatah* organizacijų įvaizdžiai. Jos buvo tarsi grupuočių veidai (visai, kaip kosmetikos ar parfumerijos kompanijų atskiri modeliai), balsai, galvos ir stuburai.

Apibendrinimas

Y. Arafato kurtas įvaizdis nesirėmė mistifikacija ar manipuliacija dėl fizinių trūkumų. Panašiai kaip A. Yasinas, šis lyderis kūrė vientisą ir tvirtą savo įvaizdį, tačiau jo biografijoje būta momentų, kuriuos viešųjų ryšių specialistai įvardintų kaip tam tikrą krizę – „brando“ keitimą. Tai labai rizikinga situacija, momentas, kai neaišku, ar naujai pasirinktas įvaizdis pasiteisins, ar atvirksčiai, nugramzdins objektą į užmarštį. Galvoje turimas tas taškas, kai Y. Arafatas, kalbėdamas apie Izraelį, pakeičia toną ir nuo karinių veiksmų pereina prie diplomatijos (derybų), kai viešai pripažįsta Izraelio teisę gyvuoti.

Toks sprendimas – itin rizikingas. Ypatingai turint galvoje sudėtingą politinę situaciją ir pavargusių gyventojų nuotaikas. Tačiau Y. Arafatas sugebėjo šį pokytį išnaudoti tinkamai – pakėlė savo reputaciją tarptautinės visuomenės akyse, o vietos bendruomenei suteikė dar vieną viltį.

Pagarsėjęs, kaip itin kietas derybininkas, jis žodžius rinkosi gerokai atsargiau, nei A. Yasinas. Kartas nuo karto dėl to kritikuotas ir kaltintas nuolaidžiavimu Izraeliui, Y. Arafatas sugebėjo išlaikyti lyderio pozicijas tiek savo organizacijos, tiek palestiniečių akyse. Kaip *Fatah* įkūrėjas, iki pat savo mirties jis neleido suabejoti savo partijos svarba ir įtaka, buvo tikras „kompanijos veidas“.

Lūžis Y. Arafato įvaizdžio kūrimo procese įvyko ne tik dėl lingvistikos. Iš pradžių formavęs eilinio, neoficialaus, bet vientiso kūno vaizdinį, vėliau jis pereina prie visiškai nesikeičiančio paveikslo – karinės uniformos ir nacionalinio vyriško galvos apdangalo. Šie du akcentai tiesiog suaugo su Y. Arafato įvaizdžiu ir kaip neatsiejama jo dalis keliavo ne tik per fotografijas ir šaržus, bet kaip mada pasiekė net Holivudą.

IŠVADOS

Lietuva ir Palestina – dvi geografinė, istorinė, kultūros ir pasaulėžiūros prasmėmis nutolusios valstybės. Nepaisant itin skirtingos politinės situacijos (Palestina niekaip neišbrenda iš nesibaigiančių konfliktų su Izraeliu, o Lietuva sėkmingai įstojo į Europos Sąjungos tautų būrį bei NATO), tam tikra prasme jos artimos. Abiejų valstybių demokratijos gana jaunos, neturinčios gilių tradicijų. Abiejų valstybių politinėje arenoje radiklios partijos užima ypatingai stiprias pozicijas, o jų lyderiai suburia minias sekėjų. Išanalizavus *Hamas*, *Fatah* bei *Tvarka ir teisingumas* lyderių viešųjų ryšių strategijas, apibendrinant galima teigti, kad:

- Radikalių partijų lyderiai ypač sumaniai išnaudoja mitologizuoto politinio kūno viešuosiuose ryšiuose teikiamas galimybes – „įteisina“ aukštesnes jėgas bei manipuliuoja kankinio įvaizdžiu;
- Šie politiniai veikėjai agresyviai reprezentuoja save, partijas nustumdami į antrąjį planą;
- Jie suteikia pavargusiai visuomenei tvarkos ir teisingumo viltį, mainais už tai pasilikdami geležinio kumščio politikos teisę;
- Naudodami iš principo vienodas strategijas, bei konkrečias priemones, orientuodamiesi į tikslinę auditoriją, Palestinos ir Lietuvos radikalieji lyderiai sudėlioja skirtingus akcentus;
- Radikalūs lyderiai linkę pataikauti masėms ignoruodami tarptautinės bendruomenės nuomonę.

Taigi, hipotezė, kad nepaisant milžiniškų kultūrinių ir kognityvinių skirtumų, jaunų, o Palestinos atveju – tik besiformuojančios - demokratijų radikaliųjų lyderių politinės kalbos (čia turima galvoje tiek verbalinė, tiek neverbalinė kalba) ir kuriami įvaizdžiai turi nemažai bendrų tendencijų, įrodyta.

Pasirinkta tema – nauja ir neiprasta, todėl ateityje ją būtų galima plėtoti ieškant atsakymų, kas įtakoja net ir tokių skirtingų kultūrų radikalių politinių partijų lyderių įvaizdžių formavimo bendrybes ir kodėl jie tokie paveikūs. Galima daryti prielaidą, kad jaunųjų demokratiškų valstybių visuomeninėms sąmonėms būdingos bendros išryškėjusios hiperbolizuotos frustracinės nuotaikos, tačiau jų ištakų ir priežasčių paieškos – jau kito darbo galima tema.

THE LEADERS AND THEIR IMAGES OF THE RADICAL POLITICAL PARTIES: THE CASE OF LITHUANIA AND PALESTINE

(Summary)

The image of the radical Palestinian and Lithuanian political parties *Hamas*, *Fatah* and *The party of Order and Justice* is analysed through their leaders – Ahmed Yasin, Yasser Arafat and Rolandas Paksas. The author of the essay chose prism of the public relation and tried to reveal a way the Middle East – in the case Palestinian – and Lithuanian politics show their selves to the local and international communities. The author of the essay believes that young democracies have lots of common tendency in the radical politic case.

The political speeches and programmes are not analyzed in the essay. The most important task is to reveal the semiotics discourse of the political body in the photography because it is believed that one picture can say more then a thousand words text. Of course, it is necessary to compare the way those pictures reflect the linguistic discourse because the linguistic corpus and the outlook must be integral.

All of those leaders are exclusive, controversial political bodies, who are acting in the very different geographical and time planes, but have some generalities. All of them represent their political parties, ideas and all of them have crowds of fans. All of them had ambitious for the highest political post and all of them reached the task. In the different ways.

It is very difficult to analyze such a different and distant in the meaning of time, geographic and culture ways political bodies, but the author chose this way because of the French semiotic Eric Landowski. He analyzed very different and casual advertisements, which had no commonalities. Using this method, he found out very interesting and unexpected points. Besides, those comparable discourses are used for the images of the political bodies. So, the author recurred the same method in this essay.

There were few problems for the essay. First of all, there was no possibility to get the election material of the Palestinian parties, so the information was taken from the international media, which is not the same as in R. Paksas case. And the second is the barrier of the language and culture. It is a serious problem to analyze linguistic and non-linguistic texts through cultural distance.

Nevertheless, the author of the essay tried to reveal the image of the Palestinian political parties through their leaders comparing their semiotics discourse. It was analyzed through Lithuanian case also. This essay let to prove the hypothesis that the political bodies of the young democracies use many common instruments to create the coveted image.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS

- ABURISH, S. K. From Defender to Dictator. New York: Bloomsbury Publishing, P.7–32. 1998. ISBN 1-58234-049-8;
- ABURISH, Said K. From Defender to Dictator. New York: Bloomsbury Publishing, P.100–112. 1998. ISBN 1-58234-049-8;
- AGGESTAM, K. Reframing and resolving conflict. Israeli-Palestinian negotiations 1988-1998. Lund political studies, 1999. 249 p.;
- BAUMGARTEN, H. The three faces/phases of Palestinian nationalism, 1948-2005. Journal of Palestine Studies, 34(4), 2005. 25-48 p.;
- GUDONIENĖ, V. Kodėl naujienos? Iš Šiuolaikinio socialinio diskurso analizė. Semiotika. Nr. 4. Baltos lankos, 1997. P. 14 – 26.;
- Hamas founder Yassin killed in Israeli air strike. [interaktyvus]. 2004. [žiūrėta 2008 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.chinadaily.net/english/doc/2004-03/22/content_316929.htm>;
- HIRST, D. Sheikh Ahmed Yassin. [interaktyvus]. 2004. [žiūrėta 2008 m. vasario 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.guardian.co.uk/news/2004/mar/23/guardian-obituaries.israel/print>>;
- Yasser Arafat (1929 – 2004). [interaktyvus] 2008. [žiūrėta 2008 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/biography/arafat.html>>;
- Yasser Arafat Detailed Biography. [interaktyvus]. 2007. [žiūrėta 2008 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.netglimse.com/celebs/pages/yasser_arafat/index.shtml>;
- JAKAITIS, M. Dideli pasirengimai neaiškiai grėsmei. [interaktyvus]. 2006. [žiūrėta 2007 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.geopolitika.lt/?artc=480>>;
- Fuel to Gaza's fires. [interaktyvus]. 2004. [žiūrėta 2007 m. gruodžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.theage.com.au/articles /2004/03/26/1079939853775.html>>;
- KERŠYTĖ, N. Kūno raiška šiuolaikiniame socialiniame diskurse. Baltos lankos, 2007. 239 p.;
- MACDONALD, N. and ARSENAULT, A. Yasser Arafat 1929 – 2004. [interaktyvus]. 2004. [žiūrėta 2008 m. kovo 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.cbc.ca /news/obit/arafat/>>;

- MCGREAL, C. New-look Hamas spends 100 k pounds on an image makeover. [interaktyvus] 2006. [žiūrėta 2007 m. vasario 23 d.]. Prieiga per internetą: <<http://search.live.com/results.aspx?srch=105&FORM=IE7RE&q=New-look+Hamas+spends+100+k+pounds+on+an+image+makeover>>;
- MUQTEDAR, K. M. A. Passion for Palestine: The Unfinished Saga of Yasser Arafat. [interaktyvus]. 2004. [žiūrėta 2008 m. kovo 16 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.nobel-prize-archive.com/yasser-arafats-unfinished-saga.htm>>;
- RAČIUS, E. ir GAILIŪNAS, E. Terorizmo žinynas. Vilnius: Žara, 2005. 181 p.;
- REGULAR, A. The Palestinian media dream a possible dream. Haaretz, April 10, 2006;
- RUBENSTEIN, D. The Mystery of Arafat. New York: Steerforth Press, P.38. 1995. ISBN 1883642108;
- Pagarba žmogui – mūsų laimėjimo garantas. R. Pakso rinkiminės kampanijos metu išleista brošiūra – biografija. 2003;
- PASSNER, D. Hamas takes „revenge“. [interaktyvus]. 2003. [žiūrėta 2007 m. vasario 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.israelnationalnews.com/Articles/Article.aspx/2885>>;
- SAYIGH, Y. Armed Struggle and the Search for State, the Palestinian National Movement, 1949–1993. Oxford University Press. 1997. ISBN 0198296436;
- SEDAN, G. Over the years, Sheik Yassin grew in status, violence and radicalism. Jewish Telegraphic Agency, March 23, 2004;
- Sheik Ahmed Yasin. [interaktyvus]. 2004. [žiūrėta 2008 m. sausio 13 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.cbc.ca/news/background/middleeast/yassin.html>>;
- Sheikh Ahmed Yasin. [interaktyvus]. [žiūrėta 2008 m. vasario 27 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/biography/yassin.html>>;
- Sheikh Yassin: Spiritual figurehead. [interaktyvus]. 2004. [žiūrėta 2007 m. gruodžio 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/in_depth/middle_east/2001/israel_and_the_palestinians/profiles/1695470.stm>;
- SRAUNIUS, A. Artimųjų Rytų „geopolitikos“ ypatumai. [interaktyvus]. 1007. [žiūrėta 2007 m. gegužės 5 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=13098084&categoryID=10459575&ndate=1178312400>>;

- SPRAUNIUS, A. Palestina – pirmalaikiai rinkimai ar pilietinis karas? [interaktyvus]. 2006. [žiūrėta 2006 m. gruodžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=11567975&categoryID=10459575&ndate=1166565600>>;
- The life and death of shaikh Yasin. [interaktyvus]. 2004. [žiūrėta 2008 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://english.aljazeera.net/English/Archive/Archive?ArchiveID=2639>>;
- VERSLO ŽINIOS. Marketingas. 2007. UDK 33913. ISBN 9955-460-31-8;
- VIEŠŪJŲ RYŠIŲ PARTNERIAI. Viešieji ryšiai versle. Konsultacijos vadovui. Verslo žinios, 2004.

Naudotos fotografijos:

- <http://amir10.blogspot.com/2006/03/chapter-44-remembering-sheikh-ahmad.html>;
- <http://www.cbc.ca/news/obit/arafat/>;
- <http://www.cbc.ca/news/background/middleeast/yassin.html>;
- http://www.chinadaily.net/english/doc/2004-03/22/content_316929.htm;
- http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Arafat_%26_Yassin_1997.jpg;
- <http://www.flickr.com/photos/joshhough/507540561/>;
- <http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=194403&listSrc=Y>
- <http://www.lifeinlegacy.com/2004/WIR20040327.html>;
- http://www.netglimse.com/celebs/pages/yasser_arafat/index.shtml;
- <http://www.news24.com/News24/Gallery/Home/0,,galleries-1-101,00.html>;
- <http://www.picsearch.com/info.cgi?q=Yasser%20Arafat&id=DTh1zi9-Qy9KuwzxrKPRUXUMTNHwV0wimXfZfuIxT6k&start=381&opt=%26cols%3D6%26thumbs%3D18>;
- <http://sabbah.biz/mt/archives/2004/11/11/yasser-arafat-photo-album/>;
- <http://www.telegraph.co.uk/core/Slideshow/slideshowContentFrameFragXL.jhtml?xml=/news/2008/01/19/scarfpix/scarfpix.xml>;
- <http://www.tribuneindia.com/2004/20040324/world.htm>;
- Rinkimų kampanijos metu Liberalų demokratų partijos išleistas plakatas;
- Pagarba žmogui – mūsų laimėjimo garantas. R. Pakso rinkiminės kampanijos metu išleista brošiūra – biografija. 2003.

1. fotografija. R. Paksas partijos bendražygių apsuptyje

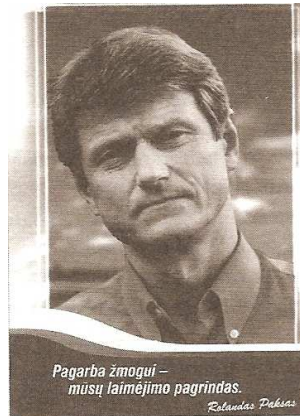
Šaltinis: Rinkimų kampanijos metu Liberalų demokratų partijos išleistas plakatas

2. fotografija. R. Paksas su bendražygiais

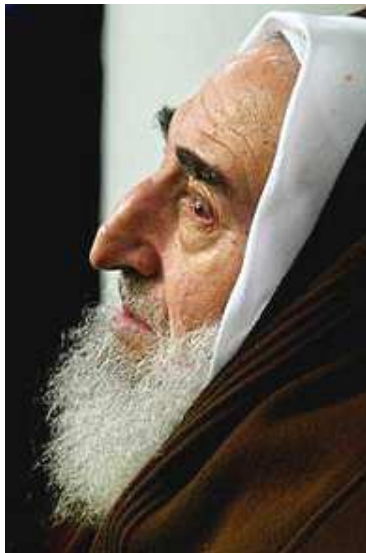
Šaltinis: R. Pakso biografija rinkimų į prezidentus metu

3. fotografija. R. Pakso portretas

Šaltinis: R. Pakso biografija rinkimų į prezidentus metu

4. fotografija. A. Yasinas užfiksuotas profiliu

Šaltinis: <http://www.cbc.ca/news/background/middleeast/yassin.html>

5. fotografija. A. Yasino portretas

Šaltinis: <http://www.lifeinlegacy.com/2004/WIR20040327.html>

6. fotografija. A. Yasinas šalia karių

Šaltinis: <http://amir10.blogspot.com/2006/03/chapter-44-remembering-sheikh-ahmad.html>

7. fotografija. A. Yasino profilis jūros fone

Šaltinis: <http://www.tribuneindia.com/2004/20040324/world.htm>

8. fotografija. A. Yasinās drauge su kitais veikējais

Šaltinis: <http://www.flickr.com/photos/joshhough/507540561/>

9. fotografija. A. Yasinās kabinetē

Šaltinis: http://www.chinadaily.net/english/doc/2004-03/22/content_316929.htm

10. fotografija. A. Yasinas žmonių apsuptyje

Šaltinis: <http://amir10.blogspot.com/2006/03/chapter-44-remembering-sheikh-ahmad.html>

11. fotografija. Y. Arafatas be tautinių drabužių

Šaltinis: <http://www.news24.com/News24/Gallery/Home/0,,galleries-1-101,00.html>

12. Y. Arafatas tradicine apranga

Šaltinis: http://www.netglimse.com/celebs/pages/yasser_arafat/index.shtml

13. paveikslukas. Y. Arafato šaržas

Šaltinis: <http://www.picsearch.com/info.cgi?q=Yasser%20Arafat&id=DTh1zi9-Qy9KUWzxrKPRUXUMTNHwV0wimXfzfuIxT6k&start=381&opt=%26cols%3D6%26thumbs%3D18>

14. fotografija. C. Farellas apsirengęs Y. Arafato stiliumi

Šaltinis:

<http://www.telegraph.co.uk/core/Slideshow/slideshowContentFrameFragXL.jhtml?xml=/news/2008/01/19/scarfpix/scarfpix.xml>

15. fotografija. Y. Arafatas rodo taikos ženklą

Šaltinis: <http://sabbah.biz/mt/archives/2004/11/11/yasser-arafat-photo-album/>

16. fotografija Y. Arafato portretas

Šaltinis: <http://www.cbc.ca/news/obit/arafat/>

17. fotografija. Y. Arafatas bučiuoja A. Yasiną

Šaltinis: [http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Arafat %26 Yassin 1997.jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Arafat_%26_Yassin_1997.jpg)

18. fotografija. Y. Arafatas ir A. Yasinas

Šaltinis: <http://www.haaretz.com/hasen/pages/ShArt.jhtml?itemNo=194403&listSrc=Y>